

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a. sz.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGÜ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 18 K

Fél évre... .. 9 „

Negyed évre... .. 4 „ 50f.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Huligánokat akarnak.

Talán mégsem okvetetlenül szükséges, hogy bevárjuk a lángok fölcsapkodását, mikor a gyújtogató kezéből előbb is kiüthetjük a csóvát. Országos politikai párt fedezete alatt lázításra küldetnek szét a keresztény-szocialista legények egyelőre természetesen a zsidók ellen. A nép egyszerű fia megtudja tőlük, hogy ebben az országban minden a zsidóé. Övé a birtok, övé a hatalom, övé az ország, amit csak nem türhet tovább a keresztény nép. Nyomorért, bajért, szégyenért, bűnért ezenkívül egyedül csak a zsidó felelős.

Itt-ott, való, kiverik őket maszlagukkal együtt a nép egyszerű fiai, akik már hallották, hogy Spanyolországban századok óta nincsenek zsidók, de azért sehol sem olyan mély a süllyedés és sehol sem olyan nagy a nyomor, sehol sem olyan sok a szerzetes és sehol sem olyan ritka a nép között a jólét, sehol sem hatalmasabb a klerikalizmus, amelyet nálunk is uralkodóvá akarnának tenni, és sehol sem olyan irtóztatóan magas az analfabeták, a koldusok és a munkakerülők száma, mint éppen ott. Kiverik őket a józanul gondolkodó emberek, mert nem az Igig zsidó dominiumait mivelik, ki hajnalban nyitja ki a boltját és késő este csukja be, ki köztük él, velük nyomorog és velük boldogul, hanem másokéit, kik előtt az izgató fickók is hétszer görbülnek meg. Kiverik őket, mert más bűnösöket ismernek, míg sok zsidóról azt tudják, hogy az ország javait szaporították, hogy teremtettek ipart, teremtettek kereskedelmet, teremtettek hitelt és nyitottak új forrásokat tizezrek megélhetésére. Kiverik őket, mert tudják, hogy hazudnak és mert tudják, kiknek a szolgálatában állanak.

Csak hogy, sajnos, ez nem mindenhol történik. A nép nem mindenhol áll egyenlő magas fokán a megismerésnek és a megkülönböztetni tudásnak. Sok helyütt megrészegedik az alkoholos beszédek-től az eddig is klerikális maszlagon nevelt paraszt és munkásnép, mely egyszerre csak azt hallja, hogy az ország bajban van, hogy a katolikus embernek ebben a hazában már semmi jussa nincs,

mert egyedül a zsidó az ur. Hallja, hogy a zsidót ennél fogva ártalmatlanná kell tenni, mint tették Oroszországban és Romániában. Vagy nem hiszi, nem hiheti talán az olvasó, hogy erre vezetik rá a keresztény-szocialista izgatók a népet? Ám itt van nyomtatásban *hivatalos* politikai lapjukban, az „Igaz Szó“-ban. Olvassák el ennek az ujságnak november 28-iki számát, ahol ilyen expektorációkra akadnak:

„Hát keresztény magyar munkásság, hol élünk mi, Palesztinában, a zsidók országában, vagy keresztény Magyarországon? Van a világnak még egy olyan ronda zsidó fészke, ahol oly büntetlenül és rinocerosz talpbőrű zsidó zifferblattal gyalázhatják a modern kultúra alapját képező keresztény világnézetet, amelyen a keresztény Magyarország épült fel? Nincs és nem is lesz, mert *ennek a vipera fajnak hamar kitekernék a nyakát. Tanuljunk az oroszországi és román testvéreinktől.*“

Ilyenek vannak *sajtójukban*. *Hivatalos* sajtójukban. Rajta van a lap homlokán: „A keresztény-szocialisták hivatalos politikai lapja“. Hogy mik vannak a szónoklatokban, melyeket a kiküldöttek az ország legkülönbözőbb vidékein mondanak el s melyeket nem rögzített meg senki sem: azok rekapitulálását meg sem kísértem. Még én kaphatnék sajtópört (mert tagadnák, az evidens), hogy ilyet merek leírni. Hogy ilyenek elmondásával merem vádolni a derék keresztény-szocialistákat, kik tulajdonképpen épp olyan keresztények, amilyen szocialisták, t. i. mind a kettőnek a szégyene: azzal a különbséggel, hogy a szocialisták nyíltan megbélyegzik őket, míg a kereszténység egy része, fekete része, embertelen része, az, mely a közép-korból maradt a mai korra, az, mely a szeretet igéjével az ajkán ártatlan embereket adott át a máglyáknak és a kinzókamráknak: fölhasználja őket arra, hogy országnymorító sötét terveiknek előkészítsék, egyengessék az utját.

Arra hívja föl tehát a tojásból alig kibujt keresztény-szocialisták hivatalos organuma a népet, hogy azt, miként kell bánni a zsidókkal, miként kell (hogy az ő nyelvükön beszéljünk) kitekerni a viperafaj nyakát, azt tanulja meg az oroszországi és román testvéreiktől. Mi a nevük ezeknek a „test-

véreknek“ Romániában, azt nem tudom, de Oroszországban huligánoknak nevezik őket. Románul is megmondhatja különben a nevüket a keresztényszocialisták pennája és főagitátora, a fajmagyar Apsay, kit otthon, Máramarosban *Wlád*-nak hívtak és ki szolgált már nemcsak keresztény-szocialista elveket. Node az végtére is nem fontos, mit tart összeférhetőnek a tisztességgel és a magyar hazafissággal Apsay, illetve *Wlád* ur, vagy *Wlád*, illetve Apsay ur, hanem az igenis kérdés, hogy viselője történeti névnek, magyar mágnás és minden ízében uriember, hogy állhat pártnak az élén, melynek hivatalos ujságorgánuma ilyen banditahangon ír?

Csak hogy a gavallériát, akármennyire kötelez is, számon kérni még sem lehet. Szápáry gróf olyan nagy ur, hogy megengedheti magának a saját külön kodexnek a luxusát. Azt vallhatja, hogy az ő paizsán nem ejt foltot az, hogy politikai kalózok az ő nevével fedik eljárásukat. Sőt, az sem, hogy főnöküknek marad meg most is, mikor nyilvánvaló lett, hogy kenyerük az izgatás, mesterségük egész felekezeti alávaló megrágalmazása, bemocskolása.

Nem lévén Nemzeti Kaszinó, nem irhatunk rá gróf Szápáry Pálra, hogy csapja el a pártját, mert az nem való gentlemannak a vezetése alá, de fölhívhatjuk talán kötelelességteljesítésre az ügyészt. Vagy titok maradt volna előtte, mit főznek a Mária-utca gyűlölet-konyhájában? Hogy ott mérge készül a társadalmi rend, a felekezeti béke megrontására? Nem tudná, hogy zsidóboykottra készítetik a befolyásuk alá kerülőket, kikkel megfogadtatják, hogy zsidó hitű kereskedőnél nem vásárolnak, zsidó hitű iparosnál nem dolgoztatnak, zsidó hitű embert keresethez egyáltalán nem juttatnak, ami egyenlő számtalan becsületes existencia veszélyeztetésével, arról nem is szólva, hogy károsítja az államot, megakasztja a fejlődést? A vidékre rászabadított keresztény-szocialista rajoknak hazugsággal, mérges rágalmaikkal és ocsmány gyalázkodással teli, izgató beszédeiről sem hallott volna semmit az ügyesség? Vagy be kell várni előbb a *hatást*, mikor már csak golyóval és puskatussal lehet észretéríteni a megmérgezett lelki népet? A zsidó lakosság talán törvényen kívül és a gyújtogató új klerikális párt talán törvényen felül áll?

Kötélrevaló, hitvány gazember, ki suttyomban azt terjeszti a nép között, hogy felső helyen, nevezetesen a trónörökös és köre parancsolták rá az új pártra a zsidók üldözését és tönkretételét. A trónörökös mélységes vallásossága kizár ilyen alávaló törvénytíprást, mely a vallásnak is egyenes arculitése. Az igazán vallásos embernek egyáltalán nem kenyeré a máshitűek bántalmazása, sértése, még kevésbé tönkretétele. Ez csak politikai és vallási szegénylegényeknek a dolguk, kiknek a

haza érdeke csak úgy nem szolgál a lelkükre, mint jog és emberiség. Vezeti egy részüket a szereplés és a kereset, mihez máshol nem juthattak; más részüket a politikai zsákmány kilátása izgatja, nem sejtve, hogy másoknak kaparják ki a gesztenyét; a jobbak közöttük azok, kik nem tudják, mit cselekszenek.

Az ország vezetésében a klerikálisoknak engedett mindnagyobb befolyás ide vezetett tehát. A reakció e legujabb gyümölcsét a koalíció érlelte meg és még kérdezik, mi a magyarázata annak, hogy a zsidóság tulnyomó része elkeseredéssel fordul el a bloktól, melyben a néppárt az ország végtelen kárára oly domináló szerephez jutott és miért hajlik szimpátiáival a koalíciót magától elcsapott, tehát a néppárt befolyásától is mentes Juszt-párthoz. A fekete táborral nem lett volna szabad egy percre sem szövetkezni, mert annak a céljai homlokegyenest ellenkeznek a haza érdekével, mert feketére festi szövetségeseit és mert minden törekvése odairányul, hogy az uralmat a maga számára kaparintsa meg. Vagy nyert talán az ország a koalíció uralkodása alatt? Az ország veszített, mert nyert a reakció. *Csak* a reakció nyert. A közszabadság és a nemzet más nagy javai vesztesékké lettek.

*

Egy idő óta különböző helyeken hivatott emberek zsidó előadásokat tartanak Budapesten. Megfigyelem őket, különösen bizonyos szempontból és sajátságos dolgot tapasztalok. Az összes előadások, bármennyire elütnek egymástól tárgyat és felfogást illetőleg, egyben mindannyian egyeznek. Minden előadó hangoztatja, hogy *megbecsüléssel és szeretettel tartozunk viseltetni máshitű polgártársaink iránt*. Megszámlálhatatlan idézetekkel bizonyították ezt a szentírásból, a talmudból, a kabalából, a zsidó történelemből és poetikus irodalomból. Megszenteljük az Ur nevét — ez a tanítás bontakozott ki minden előadásból — ha úgy élünk, úgy viselkedünk, a szeretetet olyan általánosan gyakoroljuk, (mert a zsidónak *gyakorolnia* kell a szeretetet; a szeretetnek héberül mindjárt ez is a neve, t. i. *gemilat cheszed*, azaz a szeretet gyakorlása; a szeretet hirdetésére nincs a héberben közkeletű kifejezés) — tehát úgy éljünk, úgy viselkedjünk és a szeretetet olyan általánosan gyakoroljuk, hogy nemzsidó felebarátaink elismerjék: valóban, Izrael teljesíti az Ur szent parancsolatját, mely meghagyja, hogy szeressük az embereket tettel, legyünk szolgálatra készek, ha áldozattal jár is, vigyázzunk mások becsületére mint az önmagunkéra és tekintsünk testvérnek mindenkit, kit az Ur a maga képmására alkotott. Hasonló tanításokat hirdetnek templomaink-

ban és iskoláinkban és, tudom és állítom, ilyen tanítások megvalósítására törekszünk az *életben*.

Es míg köreinkben ez történik, a Mária paizsa alatt izzó gyűlöletet prédikálnak ellenünk. Becsületünket legázolják, mérges viperáknak mondanak és oroszországi gyakorlatra hívják föl ellenünk a lakosságot. Miért? Rosszabbak vagyunk tán a többinél? Hasznavehetetlenek, buták, vérengzők vagyunk talán? Nem veszszük talán ki a részünket a jótevésből; kulturáért, iskoláért, hazafias célokért nem áldozunk talán? A magyar nemzet erejét nem tápláljuk talán adóinkkal és gyermekeink katonai szolgálatával? És ami békében nagygyá teszi az országot: kereskedelmét, iparát, közlekedését, vállalkozási kedvét, hitelét, tudományát, művészetét, irodalmát, sajtóját nem segítettük-e emelni? Az új Magyarország fölépítésében nincs talán részünk? És vérben talán fukarkodtunk, mikor a magyar szabadság *ezt* kívánta a honfiaktól? Kossuth, Görgei, Klapka, Szemere tanuságtétele talán nem elegendő? Nem kötöttük-e meg a vérszövetséget 1848. és 1849. harctérein, ahol több mint huszezer zsidó honvéd, többnyire *önkéntes*, ontotta vérért Magyarország szabadságáért, jogaiért, amelyekből pedig alig jutott neki még akkor valami? És ezüst templomedényeinket nem adtuk-e oda a harc költségeire? Vagy nem ismeritek Haynau rendeletét a zsidók külön súlyos megbüntetésére, mert a lázadást — mint mondotta, — ők táplálták? És az emberiségnek nem adott soha semmit a zsidóság? Az Egyistenben való hitet, Mózeszt, a bibliát, a zsoltárokat, a prófétákat, Jézust, az apostolokat, az evangéliumot, a kereszténységet nem ősinktől kapta-e a világ? Miért volnánk mindezek után mérges viperák, s miért kellene miattunk huligánokká válniok a magyar munkásoknak, hogy bennünket agyonüssenek?

Csak hogy én azokhoz ott a Mária-utcában hiába intézek kérdéseket. Inkább hozzátok szólok tehát, hitben is testvéreim. Ha keresztény-szocialista csapatok rátörnek községeitekre, vigyázzatok. Föl akarják lázítani ellenetek a népet, tegyétek meg azért óvintézkedéseiteket. Néhány jóemberetek mindig ott legyen a gyűlésen és ha a huligánjelöltek lázitanak a zsidók ellen, tegyétek meg ellenük nyomban a följelentést, de még előbb értesítsétek a történetekről a kormányt. „Mitriecken!” — mondja a német, — hadd tudja, kiket nevelt nagyra. De még mást is tehetnek a veszélyeztetett községek. (Mert a keresztény szocialisták, amennyiben tönkretesznek a község békéjét, az *összes* lakosokra nézve veszedelem.) Azt tehetik, hogy a keresztény szocialisták után községükbe hívják az *igazi* szocialistákat. Azok majd kiűzik a démont, mely a fekete had szálláscsinálóival került a községbe.

A lakosságnak ezalatt mindnagyobb csapatai vetik magukat a szociáldemokrácia karjaiba, mely megmentőként fog megjelenni a községekben, melyeket megmérgezett a sötét legények lehelete.

Látván tetteinek ilyen gyümölcsét, észbe kap talán a kormány s maga üti le, amit nagyra nőni engedett, a klerikalizmus szarvát.

Szabolcsi Miksa.

A Barcsay-utcai gimnázium kezdete.

Módfölött érdekesnek találjuk ma a cimben megnevezett gimnázium születését és első éveinek történetét. Holott pár héttel ezelőtt absolute közömbösen hagyott volna az adat, hogy a székesfővárosi középiskolák eme egyik legkiválóbbja távolról sem abban a palotában kezdte pályafutását, melyben most büszkélkedik, sőt ott sem, ahol ennek előtte teljesítette szép hivatását: a Klauzál-utcában, hanem nevelte legelőször a kedves nebulókat, — az Országos rabbiképző intézetben. Szükség volt rá, komolyan is akarták, de attól mégis féltek, hogy a hely megválasztását, az építést és berendezést esetleg elhamarkodhatják, hát megnyitották az első osztályt a magyar zsidók papnevelő iskolájában, ahol véletlenül néhány szabad termet tudtak. Megnyitották és tanítottak benne pompásan. Igazgatója Bánóczi József dr. volt. Hogy azután megnőtt és új osztályokat kellett nyitni, elköltözött a gimnázium a Klauzál-utcai helyiségbe, ahol teljes gimnáziummá vált és ahol sok éven át maradt. Idővel párhuzamos osztályok megnyitása vált szükségessé, úgy, hogy az *egy* gimnáziumból tulajdonképpen két gimnázium lett, mire megépítették a Barcsay-utcai palotát s a gimnázium azóta abban működik dicsőségesen, anélkül, hogy megártott volna neki, hogy zsenge korában más iskola vendégszeretét vette igénybe. És az a gimnázium *állami* gimnázium és aki a zsidó rabbiképzőt szemelte ki első évei számára, nem volt más, mint *Trefort* Ágoston, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Hosszu várakozás és küzdés után végre abba a helyzetbe jutott a zsidóság, hogy fölállithatja az első gimnáziumot. Megvan hozzá a pénz, (több mint 2.600,000 korona) és megvan hozzá (csaknem háromnegyed év óta) a soká késett, várva várt miniszteri jóváhagyás. Természetesnek találtuk és találták ezek után mindenütt, ahol az ügy iránt érdeklődnek, hogy: de most már megindul a zsidó gimnázium. Csak hogy ebben az esztendőben, úgy látszik, még nem lehetett ezt végrehajtani. A tanulók rendesen juniushoz, az iskolaév végén iratkoznak be a középiskolába, a miniszteri jóváhagyás pedig csak április kezdetén érkezett a hitközséghez. Áprilistól juniushoz pedig talán csakugyan nem futja ki az időből, hogy, ha mindjárt csak egy osztály számára is, gimnáziumot nyithassanak.

Igaz, hogy ott van a hitközség polgári fiúiskolája és abban a sok üres terem, de a termeken kívül még más is kell egy gimnáziumhoz, szóval a miniszteri

helybenhagyás megérkezésének évében, azaz ebben a folyó évben már nem lehetett, ideiglenes helyen sem, megnyitni a zsidó gimnáziumot. Ebbe belenyugodtunk.

De jött, ime, a meglepetés, ahogy ezt kéthételőtti vezércikkünk apróra elmondta. A zsidó gimnázium felügyelő bizottságának tanügyi alosztálya elhatározta, miszerint azt fogja ajánlani a bizottságnak, hogy a tanítást majd csak akkor kezdjék meg, ha kész lesz a gimnáziumi épület, melynek ma helyét sem tudják, melyre a telek sincs még meg. Majd ha kész lesz az épület, megkezdik benne a tanítást, esetleg egyszerre mind a nyolc osztályban.

Lehetetlen, hogy a bizottság plénuma ezt az indítványt magáévá tegye. Ha a zsidó gimnázium olyan könnyű ügy, hogy elhalasztható az épületnek miatta, miért küzdött érte a hitközség? Meg azután sohasem hallottuk, hogy a gimnázium tulajdonképpen nem a gimnáziumi tanítás, hanem a saját külön gimnáziumi épület. Hiszen fontos a saját külön épület is, meg is lesz a saját külön épület, de hogy olyan fontos volna, hogy míg nincs, meg sem kezdenék a tanítást, ez a nevezett tanügyi bizottság saját külön találmánya.

Nagy állami gimnáziumok kezdték már meg működésüket bérházban, vagy más iskolák termeiben; egyetemek és akadémiák is indultak már ideiglenes helyeken, csak a zsidó gimnázium ne kezdené működését leendő palotáján kívül? Okvetetlenül palota kell ahhoz, hogy tanítsanak? —

Vagy szükséges az a gimnázium, akkor érthetetlen, hogy az épület miatt elhalasztják, vagy nincs rá szükség, akkor mit buzgólkodnak körülötte az urak?

Azt mondják természetesen, hogy szükség van rá, különben nem bibelődnenek vele. Nos, ha így van, akkor egyenesen megkárosítása volna a felekezetnek, ha a gimnáziumi bizottság, melynek kezében van letéve a dolog, az iskola megnyitását továbbra is elodázná.

Osztályait maga nevelje a gimnázium, még pedig egyenként. A saját épületébe már a maga nevelte osztályaival vonuljon be. S kezdje ezt a nevezetes munkát minél előbb, hogy minél több osztályt vihessen be a nagy házba, nehogy termei éveken át üresen álljanak. Az épület helyének megválasztására, építkezésre és berendezésre sokkal nagyobb gondot és sokkal több időt fordíthat így a bizottság, míg ha a tanítással is várnak és mert azt több esztendőre elhalasztani talán a tanügyi albizottság sem akarja, elhamarkodás könnyen megeshetik. Már ebből a szempontból is sokkal okosabb, ha a tanítást ideiglenes helyen kezdik meg. De mindez csupa mellékes dolog amellet a roppant érdek mellett, hogy legyen gimnáziumi tanításunk. E körül forog minden, ami a zsidó gimnázium kérdésével összefügg. Legyen gimnáziumi tanítás és legyen minél előbb.

Semmi kényszerítő ok az elhalasztásra. Ha volna, rajta kellene lennie a bizottságnak, de különösen annak tanügyi alosztályának, hogy elhárítsa. Hogy ő támaszt akadályokat, hogy ő akarja elhalogatni a tanítás meg-

kezdését, az, hogy más kifejezést ne használjunk, mélyen elszomorító és újabb bizonyíték arra, hogy a legtudósabb emberektől nem a legjobb dolgok származnak, különösen ha többen vannak együtt és különösen, ha gyakorlati kérdést kell dűlőre vinniök.

Nem hiába tanítja a talmud: tudósokat ne állítsatok a város élére. A legtöbből ugyanis abszolúte hiányzik a gyakorlati érzék.

A bizottság többi tagjai, hál' Istennek! gyakorlati férfiak. Ő rájuk hárul a feladat, hogy a gimnáziumot minél hamarabb életbeléptessék és a tanügyi albizottság botlását jóvátegyék.

Amiből kiindultunk, a *Barcsay-utcai gimnázium kezdete* győzze meg az urakat arról, hogyha gimnázium kell és hogyha komolyan akarják, mindenek előtt megkezdik a tanítást. Megkezdik ideiglenes helyen, megkezdik akár albérlő minőségben, de megkezdik. Mert ez a fő. A saját külön épület természetesen szintén fontos, de csak másodsorban, és minden esetre várhatnak rá egy-néhány esztendeig, ha a tanítás azalatt más helyen folyik.

Mardochái Hajehudi.

Testvérfogadás.

Tagtoborzás küszöbén áll a pesti chevra kadisa. Amire az elmúlt ciklus tagavató ünnepségei óta ismét ezrekben alakult ki a vágy: az a jövő január hó 2-ától kezdve néhány napon, vagy talán két héten át ismét lehetővé válik. A pesti chevra kadisa fenségesen komor, templomi függönyökkel borított falu disztermébe; köszömlére kitett régi szinagógai és szertartási ékszerek ragyogásától káprázó szemmel, nappal is szinte titokzatos homályban, a „testvérek“ üdvözlő hosszú sorfala közben vonulnak majd föl az új tagok az elnöki pódium elé, hogy ott az elnök által ünnepélyes kézadással testvérekül fogadtassanak.

Azoknak az erőteljes, szívet-lelket átjáró külsőségeknek, amikkel tulajdonképpen a zsidóktól átvett katolikus valláskultusz dolgozik, a jelen zsidó hitüeknél csak a chevra kadisák tagfogadó ünnepségeiben találjuk meg a nyomait. A jó szívek zelotizmusát ragadják meg így, hogy besorozzák abba a hadseregbe mely komor feladatai mellett, a nyomornak ugyszólván minden néven nevezendő fajtája ellen fölveszi a küzdelmet. Mert a chevra kadisák nem egyszerű temetkezési vállalatok. Nem pompes-funébres intézmények. Maga a temetési pompa nem is a zsidó szellem fogantatása. A chevra kadisák a kegyelet őrizői, a legerősebb emberi érzelmek, a kétségbeejtő fájdalmak enyhítői és ezeknek földi gyümölcsöztetői. Az élőknek alkalmat nyújtanak a jótevésre, hogy jócselekedetei a tulvilági életben előtte járjanak a halott élő lelkének és szószólói, védő ügyvédei legyenek a nagy igazságosztásnál. Maga a végtiszteség szinte mellékes. A fő az élők munkáltatása az ember-szeretet, a segítés, az irgalom egyre szélesedő területén.

Nincs zsidó társadalmi testület a föld kerekiségén, mely ezeket a feladatokat oly fölemelő, oly grandiózus

formában oldaná meg, mint a pesti chevra kadisa. Évente vagy 3000 holtnak ad végső tisztességet, de *élőt* tizezreket segít meg. Tagjai közül azokat, kik arra szorulnak és nem tagjai közül még többeket. Nem önző, viszontbiztosító társaság. Még a felekezeti hovatartozandóság sem föltétele jötevéseinek. Egyszerűen csak a szenvedő emberen segít. A felebaráti szeretet megtestesülése. Az az ideál, ami a kulturember lelkében dereng, a nyomorultat, a szenvedőt kibékíti sorsával, a hitetlent a vallás ösvényére vezérli, a hívőt megerősíti lelki meggyőződésében.

Egyetlen intézményünk sincs, melynek annyi rajongója volna, mint ennek. Az egyetlen, igazi összefoglaló kapocs. Kötelékébe gazdag és szegény, milliomos és nap-számos, a felvilágosodott és a szűk látókörű, aki filozófiailag tud gondolkodni, vagy vakon hisz, az egészséges és a beteg, ifju és öreg, a kemény, edzett szívű és aki embertársaiért tenni kész: szívesen tartozik. Benne testvérnek érzi magát. Keretében még az emésztő felekezeti pártszempontok is elvesztik feszítő erejüket. A szolidaritás igazi tüzhelye.

A chevra kadisák bölcsességköve és a pesti chevra kadisa nagyszerű munkásságának titka ez. Évi 12 koronáért minden tisztas ember részese lehet e munkának. Hogy minő munkának? Olyannak, melynek kerek egymillió korona az egy esztendei szükséglete és amelynek 10,000-nél több tag a dolgozótársa ma is. Husz év alatt mintegy 40,000 zsidó halt meg a főváros területén és a pesti chevra kadisa taglétszáma ezen idő alatt 4460-ról 10,028-ra emelkedett. Más dokumentumai a munkásságának ezek: Aggok házában ma 70 öreget ápol évi 55,000 korona költséggel, holott 20 évvel ezelőtt 17 lakójára csak 18,000 koronát költött. Betegápolásra, betegsegélyezésre, kórházfenntartási járulékokra 420,000 koronát fordít, tízszer annyit, mint 20 év előtt. Temetkezésre 150,000 korona a költsége és a halottaknak több mint a felét ingyen takarítja el, még pedig nemcsak tessék-lássék módon, hanem — bár egyszerűen, de tisztességesen — külön koporsóba, külön sirhelybe mindeniket. Legutóbb két új intézményt állított az emberszeretet szolgálatába. Az egyik az ápolónők otthona. A másik a szeretetház, a gyógyíthatlan betegek befogadására, mely felavatás előtt áll. Egy harmadik új intézmény, az ingyen lakások telepe, a tervezés stádiumában van.

Ami ebből a munkából a kegyelet ápolása, jötevés, emberszeretet, szociális feladatok megvalósítása: ki nem állana annak szívesen a szolgálatába? Csak éppen attól félünk, aminek szenvedő objektumai lehetünk. Pedig ezek egyike, a halál: biztosan utólr bennünket. De ily vaskövetkezetességű eshetőségre is jó a megnyugvás. Hiszen munkaképtelenség esetére megélhetési forrást, öreg napjainkra az élet szükségleteit is magunk igyekszünk biztosítani; miért tartózkodnánk tehát attól, hogy amikor az elhivatás utolsó órája üt, akkor mi is, szeretteink is — a körülményekhez képest — nemcsak megadással, hanem bizonyos megnyugvással fogadhassuk ezt —, annak tudatában, hogy ha senki és semmi más, — a chevra kadisa testvéri szeretete virraszt fölöttünk és nem hagyja

egészen nyomtalanul eltűnni életünk és multunk emléket. Önmagunk iránt való kötelesség tehát a szeretet kötelékébe tartozni.

Ennek megszerzésére most újra nyílik alkalom. Ha a chevra kadisák szeretetében valami kifogás alá esik, ez egyedül csak az lehet, hogy ritkán, csak koronként adják meg a lehetőségét annak, hogy a kötelékébe vágyakozók e kívánságukat teljesíthessék. De éppen az alkalom időhöz kötött volta, melynek indoka a befogadás ünnepélyes voltának megőrzésére irányuló nemes törekvésben található, a legerősebb ösztökélő erő arra, hogy amikor ránk köszönt, ragadjunk meg két kézzel. A pesti chevra kadisa most kitarja kapuit, kitarja testvéri karjait, hogy szeretettel fogadja magába mindazokat, akiket tisztesség és hit munkatársainak predesztinál. Aki teheti, ne hagyja eredménytelenül elmúlni a besorozás napjait. Igyekezzen a szeretet műveinek, az önmegbecsülésnek részesévé lenni.

Ezuttal ez anyagilag könnyebb is lesz, mint eleddig. A pesti hitközséggel való megegyezés folytán ez alkalommal nem föltétele a pesti chevra kadisa tagjai közé való bejutásnak az, hogy a belépni kívánó a pesti hitközség bekebelezett tagjai közé iktattassa magát. Ennek a költsége tehát elesik. Ez jelentékeny kedvezmény és számottevő áldozat a pesti hitközség részéről, amelyet azonban nem illenék honorálni azzal, hogy aki a hitközségbe való bekebelezés költségeit elviselni képes, ezek alól kivonja magát. Sőt, a pesti hitközség nagy föladatai, országos jellegű intézményei (iskolák, templomok, kórházak, árvaházak stb.) megkövetelik a tehetősebbektől, hogy a kevésbbé módos hitfelek számára engedett kedvezményt igénybe ne vegyék.

A kedvezmény csak arra való, hogy azok, akiket a kettős költségek tartanának vissza attól, hogy a pesti chevra kadisa szeretet-műveinek osztályosaivá legyenek — ezt az akadályt maguk előtt ne találják, hanem azokkal együtt, akiknek fölöslegek adattak, örömmel siethessenek a pesti chevra kadisa testvérfogadó ünnepére. Reméljük, ez alkalommal sokan fognak élni s a chevra-testvérek legalább kétezer új testvért üdvözölhetnek, amint sorjában az elnök elé vonulnak a kézárással való testvéri befogadásra.

Komáromi Sándor.

DUKÁSZ J. éttermei

Dohány-utca 20. (az izr. templom közelében)

A fővárosnak egyedüli valóban szigoruan
עשרה elsőrangu vendéglője.

A vidék legelőkelőbb zsidóságának találkozóhelye.

Általánosan elismert legjobb konyha, kitűnő italok.

Lakodalmak részére külön terem
(terítékenként 4 koronától feljebb.)

Nyári étkező az udvari kerthelyiségben.

 Színház után friss ételek.

Az IMIT. közgyűlése.

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat f. hó 15-én, szerdán tartotta közgyűlését báró *Hatvany* József elnöklete alatt. Az elnöki megnyitó örömmel konstataulta a társulat fejlődését és gyarapodását. A tagok száma is szépen szaporodik, ami a propaganda-bizottságnak és különösen fáradhatlan elnökének, *Steiner* Józsefnek köszönhető. Örömmel szólott a társulat új akciójáról, a muzeumi osztály megalakulásáról, de elszomorodottan jelentette, hogy a társulatot veszteség is érte, *Kornfeld* Zsigmond báró és *Rosenberg* Sándor dr. halála nagy értékeket vont el a társulat fajsúlyából. Mindketten megközelítették azt az ideált, amire a társulat törekszik, t. i. hogy a zsidó hitéhez hű és a magyarságnak megbízható eleme legyen. Beszédének a befejező részét az egybegyűlték állva hallgatták végig.

Bánóczi József dr. titkári jelentése került ezután sorra. Azzal kezdte, hogy az igazgatósági tagok számát tizenkettőről tizenötre és a választmányi tagokét nyolecvanról százhuszra emelték föl, ami az erőforrások szaporodását jelenti. Jelentette továbbá, hogy a *szentírásfordítás* első kötete jóformán elfogyott s a másik három kötetből is aránylag kevés áll rendelkezésre. Tizenkét év alatt megtette hódító útját az országban, mert a *Bacher* Vilmos dr. vezetése és irányítása alatt létrejött munka szövegével mindenütt találkozunk. Az igazgatóság utolsó ülésén elhatározta, hogy a fordítást most revízió alá veszi s **egy** kötetben újra kiadja. Az *ifjúsági bibliáról* azt közölte, hogy a közzétételre irányuló munka most már gyorsabban fog haladni, mert a megelőző lépések már megtörténtek. Az *oklevéltár* II. kötetére *Marczali* Henrik dr. vezetése és *Frisch* Ármin dr. buzgólkodása mellett folynak az előmunkálatok, költségei fedezetét is beállították a költségvetésbe. A *felolvasások* a lefolyt évadban teljes sikerrel folytak egy Budapesten, mint a vidéken: Pápán, Sátoraljaújhelyen és Egerben. Vidéken a felekezeti közti érintkezés ünnepeivé válnak. A jelentés *Ágai* Adolf dr. bizottsági elnöknek és *Lenkei* Henrik bizottsági előadónak hálálkodik érte. A *propaganda* sikeres előrenyomulása állandó. Az adminisztráció javult az által, hogy *Dezső* Sámuel dr. személyében társulati jegyzőt szereztek. A propagandában *Steiner* József jár elől. Ötlei mind beváltak. Legujabb alkotása a táviratmegváltási űrlap, az Imka-lap, mely eddig is ezer koronán felül jövedelmezett. A jelentés azután rátér *Mezey* Ferenc dr. ismert javaslatára, a Zsidó Muzeum alakítására. Rámutat a nagy jövőre hivatott kulturintézmény szükséges voltára, melyet senki más meg nem valósíthat helyettünk s mert — ugymond — hazánkban minden kulturmunka, mely a nemzeti közösséggel való erősödést célozza, a magyar műveltség talaját termékenyíti, azért ez a vállalkozás bizonyára az egész hazai közönség érdeklődésére és támogatására számíthat. Végül arról szólott, hogy a költségvetés a társulat szerény, de rendezett anyagi viszonyainak s bár lassu, de állandó fejlődésének képét adja.

A *költségvetés* 21,332 K 74 f. keretében mozgott. Írói díjakra és pályadíjakra 3077 koronát, felolvasásokra 2600 koronát, nyomdai költségekre 9025 K 92 fillért fordítottak. Szubvenciók címén 1200 K-t folyósítottak. A bevételek közt a tagsági díjak 17,094 K 61 f.-rel szerepel, társulati kiadványokért 795 K 10 f. folyt be, szubvenciókban pedig 1600 K. A vagyon 64,777 K 30 fillérre emelkedett, melyből törzsvagyon 35,200 K. Az 1909/1910. évi szükségletet 23,875 K 30 fillérrel irányozták elő, a tekintélyes pénztári készlet betudásával. A szükséglet ugyanennyi. Ebből

10,000 K nyomdai költség, 3000 K írói díj, 2800 K a felolvasások szükséglete, 1200 K szubvenció. 5500 K a fizetés és kezelési költség, postadíjszükséglete.

A jelentést és költségvetést örömmel vette a közgyűlés tudomásul. Ugyanaz történt a *Herzmann*-féle alapítványt illetőleg, melyre nézve az alapítványozó elfogadta az igazgatóságnak azt a kívánságát, hogy az alapítvány ne csak írói díjakra, de írói művek kiadására is fölhasználható legyen. *Eötvös* Károly nevére műveinek kiadója a Révai testvérek cég alapítványt jelentett be. Ennek első részletét, 2500 koronát, már be is fizette, és a második 2500 koronát, mint értesülünk, szintén kiutaltványozta. Ez alapítványból oly megjelent történeti munka díjazandó, amely az IMIT alapszabályszerű céljait szolgálja. Az első 1000 koronát öt év múlva kívánja a társulat kiadni belőle, még akkor is, ha a tőkéhez hozzá kell nyulni; ha több lesz a kamatjövedelem, vagyis a tőke is, nem vár öt évig. Ez alapítványt a közgyűlés *Eötvös* Károly munkásságát méltató kijelentésekkel fogadta el.

Azután a zsidó Muzeum alapításáról tett a titkár jelentést. Ennek fázisait olvasóközönségünk ismeri. Új csak annyi történt, hogy a Muzeum létesítése érdekében a közgyűlés módosította az alapszabályokat, amelyek szerint a Muzeum az IMIT egyik osztálya lesz s vezetésére a már jelzett bizottság hivatott.

A titkár jelentette még, hogy a f. évi tagilletmény az Évkönyv és *Patai* József dr. zsidó antológiája lesz. A jövő évre *Geiger* Ábrahám születésének évfordulója alkalmából *Neumann* Ede dr. nagykanizsai főrabbinak *Geiger* Ábrahámról szóló készülő munkája, továbbá „A négy fiu” című pályanyertes munka és az Évkönyv lesz a tagilletmény.

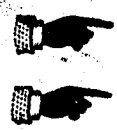
A közgyűlést megelőzőleg *Bacher* Vilmos dr. szemnáriumi rektor társelnök vezetésével választmányi ülés volt, amelyen csaknem annyian vettek részt, mint amennyien a közgyűlésen. Itt a közgyűlés tárgyait készítették elő.

Filozófiai rendszereken át az Istenhez.

Mert, hogy Hozzá ezen az uton is eljuthassunk, ez a célja *Hevesi* Simon dr., hamar a zsidó közönség kedvencévé vált, nagy kvalitású pesti rabbi fölolvadási ciklusának, mely szerda esténként nagy és előkelő közönséget gyűjt egybe a Pesti Lloyd disztermében. Harmadik fölolvadásában, melyet folyó hó 8-án tartott, eljutott nagyjában céljához. Ritka előadási művészettel (mert nem olvas, hanem szabadon ad elő) bemutatott, mélyjárású tanulmányának rövid kivonata ez:

Világfölfogásnak neveztem a zsidó vallás tanítását, mert a mindenségről és a lét összes kérdéseiről ad szemléletet. Előttünk fekszik ez a nagy univerzum csodáival, mesés titkaival. Létét eltagadni nem lehet. Honnan ered? Hogy mai formájában megvolt mindig, annak a föltevésnek ellentmond a geológia tanítása. Mi az, ami a létformáknak és változásoknak alanya, hordozója, alapoka? A filozófia nem elégedhetik meg oly alapokkal, ami időben keletkezett; ami öröktől fogva van és végtelen létű, az okozat nem lehet, hanem csak ok. Ezt a világszubsztanciát keresi a filozófia.

Mi ez a szubsztancia? Valamikor azt mondták: az őanyag. Ez a materialista elmélet összedült a mi napjainkban. A radioaktivitás tünetének tanulmányozásánál rájött a tudomány arra, hogy az anyag dematerializálódik. Nem marad az anyagnak egyetlen állandó tulajdonsága. A radioaktív disszociációban és emisszióban az anyag elveszti minden jellemző tulajdonságát — megszűnik lenni mint olyan. Ide vezet az elektron-elmélet is. Ide vezet a *Le Bon*-féle kísérletek minden

TALÁLMA NYOK

szabadalmazását, védjegyek és ipari minták belajstromozását minden államban szakszerűen végzik.

NEUFELD ÁRMIN és FENYŐ HENRIK hites szabadalmi ügyvivők
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8. SZÁM.

eredménye. A világalany-substanciát tehát magasabban kell keresnünk. Keresték az éterben a régi pyknosis-elmélet fölélesztésével és alkalmazásával. De az csak dogma, hogy az éter ható erő — és a mozgás eredete benne ma is csak világrejtély. Kantnak, aki az Istenséget mint a Praktische Vernunft postulátumát hirdeti, a Kritik der Reinen Vernunftban elfoglalt álláspontja lényegében összeesik Du Bois-Reymond ismeretes állásfoglalásával: ignorabimus! Ez sem új dolog. Már Francesco Sanchez 1581-ben könyvet írt e címmel: Quod nihil scitur és ezt az irányt vallja Nicolaus Cusanus: De docta ignorantia. Schopenhauer, a buddhizmusnak ez a filozófiai föltámasztója már tudni véli, mi az a „Ding an sich”; nem más az szerinte mint „Wille”. Így emelkedünk mind magasabb régiók felé. Az identisták kimutatják, hogy az anyagnak és szellemnek elve egy, a pszichofizikai parallelismus már szellemi principiumot keres, az energetikus filozófia eszmemenetét Waldthurm vezeti belé a spiritualizmusba, Leibnitzon és Hegelen át eljutunk oda, hogy a mindenség létalapja a szellem, az értelem, eljutunk oda, ahová 500 évvel a közönséges számítás előtt Anaxagoras eljutott.

Minden tudományos fölfedezés forradalmat idézett elő a filozófiában, új elméleteket teremtett a bölcsészetben. Böhme Jakob, a görlitzi varga tépelődni kezd, mikor Kopernikus: De revolutionibus orbium coelestium című művének tartalmával megismerkedik. Keppler, Newton számításainak és fölfedezéseinek hatása megérzik a filozófiában. A teleszkop, a mikroszkop, a véglények ismerete, a sejtszövettan mind forradalmi átalakulásokat idéznek elő a filozófiában, de egy átalakulás sem oly mélyreható, mint a radioaktivitás tudományának azon eredménye, hogy az anyag filozófiai értelemben vett „állandót” nem képez és így világmagyarázati elvül nem szolgálhat.

Régi mondás, melyet még gyermekkoromban hallottam, hogy két könyve van az Istennek, egyik a biblia, másik a természet. Ezek egymásnak ellent nem mondanak, ha mind a kettőt jól megértjük.

Igy megbukik ez a materialisztikus filozófia, mely hogy a világot mechanikailag magyarázhassa, kénytelen volt tagadni az emberi felelősséget és felelősségérzetet, kénytelen volt tagadni a természet világában lépten-nyomon megnyilatkozó elvitázhatatlan célszerűséget, kénytelen volt tagadni a szellemi élet potenciáját, kénytelen volt a lángészt az abnormitás fogalmában a tébolylyal egyesíteni, kénytelen volt kényszerfogalmakat kovácsolni és forgalomba hozni, melyek belső tudatunkkal és tapasztalatunkkal, társadalmi berendezkedéseinkkel és egész életünkkel ellenkeztek. Nem tudta megmagyarázni a szellemi élet csodáját, mely műveletlen törzsekből egy félévszázad alatt kulturnépeket teremt, és mely már a paleolith-korbeli embert, a Combarelli, a Dordognei barlangok lakóját művészsze avatta. Nem tudta megmagyarázni az életkeletkezés rejtelmes titkát, mely körül az infekciós elmélet és az önkényes nemzés elmélete nevetséges, kísérletekkel be nem igazolt, mentőszalmaszálakba kapaszkodó szerencsétlen kapkodást jelent. Burke és mások kísérletei csak a midrás szavát igazolták: „ha egyesülnek a világ vándorai, hogy egy molyt teremtsenek, nem sikerül az nekik”. A világrejtélyek helyükön maradtak. Más magyarázata a létnek nincsen, mint a teremtő Isten. Az ember a világ spektruma, a szellemi élet, mely benne van, kintal a mindenség létalapját képező intellektualitásra, mint kutfejre. Ezt a gondolatot megértették az izraeliták már Egyiptomban. Az ami örök, ami ható, ami abszolút lét, ami alapok, egyesíti magában az intellektust, az akaratot, az energiát Hegelen, Ostwaldon, Schopenhauerén át; a mindenség megvan, eltagadni nem lehet, kell tehát, hogy léthordozója, substanciája legyen — ez az ens infinitum, mely végtelen és egy, és melynek alapattributuma az intellektus. Mózes számolt népének kritikai

érzékével, mikor így szólt: ha kérdezni fognak Izrael gyermekei, mi a neve annak az Istennek, aki hozzájuk küldött, mit feleljek nekik? És megtanulta, hogy Isten neve *Ehjah*, a létezésnek ezen aoristosa, mely összekapcsolja az *Ént*, az *Egységet*, az öslét és öröklét, az alaplét fogalmával, mely megfelel a négybetűs szent névnek, esakhogy ott, mert az ember mondja, nem az első, hanem a harmadik személy formájában. Ezen *Öröklétü* Magánvaló embert küld az emberhez, hogy hirdesse a szabadságot. Bármily más nevet tudott volna Mózes mondani Istenről, nem hatott volna úgy Izrael néplelkére, mint az a név, melylyel az universum alapforrását képező öröklétet nevezte meg. És megértette ezt a gondolatot, nem egy fenkölt lelkü buvárkodó tudós, hanem egy egész nép ezer esztendővel *Anaxagoras* előtt. Nemes világfölfogás ez, a legnemesebb világfölfogás, melyre a zsidóság büszke lehet, mert azt tanítja, hogy az intellektualitás uralkodik az életen, és mert ebbe a fölfogásba önként, magától kapcsolódik belé az ethika. Ebben a világfölfogásban éled meg lelkünk nostalgija, az intellektualitás és az erkölcsi szép után, ebben érezzük rokonságunkat a lét, a szellemi élet és az erkölcsi-ség kutfejével.

HIREK.

— **Marczali Henrik felköszöntője.** A Magyar zsidó ifjak egyesülete, mely tagjainak — jórészt vidékről ideszakadt diákoknak — igazi zsidó otthont nyújt s ez okból a szülők részéről is méltó minden támogatásra, chanuka-ünnepet ülni is egybegyűjtötte tagjait. Mint évek sora óta, ezuttal is egyik kiválóságunkat kérte föl ünnepi szónokul, hogy kezében a Makabi-serleggel szóljon az ifjusághoz. *Marczali* Henrik dr. egyetemi tanárt, a neves történészt sikerült erre a szerepre megszerezniök, ami (f. hó 11-én este) előkelő és nagyon intelligens közönséget vonzott az ünnepély színhelyére, a labdarugók körének nagytermébe, amely ugyanabban a házban van, (I. emelet), ahol a zsidó ifjak egyesületének hivatalos helyiségei vannak (a III. emeleten). A chanuka-gyertyák meggyújtásával vette kezdetét az ünnepély. A funkciót *Lazarus* Adolf főkantort a templomi kar egy részének kíséretével mesteri énekkel végezte, amelybe a jelenvoltak — főképpen sok hölgy — éneke is érdekes szint vegyített. Miután lakomához ültek volt, a harmadik fogásnál felállott *Marczali* Henrik dr., kezében a Makabi-serleggel. Azzal kezdte, hogy ő, kit szokimondónak ismernek, most is őszintén fog nyilatkozni. Egy bizonyára nem kellemes kijelentést tesz. Azt, hogy ellensége minden olyan társulásnak, mely bár nem vallásos célt követ, felekezeti alapon jön létre. Tudja azonban, hogy a zsidó hitűeket a viszonyok kényszere hajtotta bele ily különállásba. Elmondja, hogy mikor az egyetemen először alakult felekezeti alapon álló, nem vallásos célokat szolgáló egyesület, boldogult mestere és később kollégája, *Gyulai* Pál azzal rontott be hozzá, hogy: ime, mire jutottak: az egyetemi ifjuság felekezetek szerint tagolódik szét. Rezignáltan mondta a szóló akkor: lesz ez még rosszabbul is, mert kényszerűségből más felekezetű tanulók is külön fognak csoportosulni. Ünnepi témájára, a makabeusokra térve, azokat úgy állította be, mint akiket egy ideál vezetett. Egyszerű vidéki paraszt-emberek, akiket hitüktől megfosztani és azt tőlük elrabolni akarták, hőstetteket vittek véghez hitük becsületéért és megvetették alapját az egész későbbi fényes makabeusi korszaknak. Ideáljuk a hit ideálja volt, mely még ma is lelkesít, föntart és erőt ad. A hit erősségeit, az igazi hitvallókat ünnepelte azután azokkal szemben, akik akkor Jeruzsálemben Antiochia felé pislogattak, azt lesték, mi tetszik ottan, nem rontja-e el maguktartásuk

a jeruzsálemi árfolyamokat és nem maradnak-e el az antiochiai kegyek? A mai helyzet méltatása közben azt fejtette ki, hogy sok panaszunk oka önmagunkban keresendő. Nem történeti szemmel nézzük a körülöttünk történőket. Elfeledjük amire a tapasztalat tanít. Azt, hogy a törvények nem akkor elevenednek meg, amikor meghozatnak, hanem akkor, amikor a nép vérébe, gondolkodásába már átmentek. A protestánsok már 1605-ben elérték egyenjogúságuk kimondását, de igazán egyenjogúakká csak 200 évvel később lettek. Ne siránkozzunk, de tudjunk várni és tudjunk küzdeni. Mert azt csak konstatalhatjuk, hogy az az idő, amikor küzdenünk szabad, már elérkezett. De amikor elismertetésünkért, jogainkért küzdünk — és a zsidót minden más felekezet fölé ez helyezze — ne másoktól sajátítsuk el a küzdés módját és eszközeit, hanem küzdjünk mindig tisztességes, tiszta fegyverekkel, a törvények keretein belül s az ideálokhoz, miket megvédeni akarunk, méltóan, szem előtt tartva mindig azt, hogy elválaszthatatlanul vérévé és húsvává váltunk ennek a nemzetnek és hogy mint ilyenek, mint integer részei a magyarnak akarjuk megőrizni, megtartani, megszentelni hitünket és tradícióinkat. Leirhatlan hatást keltett a nagy tüzzel és a szónoklás művészi készségeivel elmondott beszéd. A tetszésnyilatkozatok alig tudtak lecsillapulni. Az egyesület nevében hódoló szavakkal mondott érette köszönetet *Szidon* Dezső dr. elnök és utóbb *Klug* Emil dr. alelnök, valamint mások is. Az eseményszámába menő beszédet ünnepelték mindaddig, amíg a lakoma végére értek, melynek a Lazarus főkantort által vezetett közös ima volt a befejezője.

— **A patronage-egyesület** megalakítása ügyében az előkészítő bizottság e héten tartotta utolsó ülését, *Kohner* Adolf dr.-nak, az Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület elnökének vezetésével. Ez alkalommal kimondották, hogy az egyesület *alakuló közgyűlését 1910. évi január hó 6-ára hívják össze*. A régóta vajdó ügy ezzel eljutott a megoldás stádiumába. Ezt mindenestre nagy mértékben segítette elő az, hogy a pesti hitközség, mint említettük, a hovatfordítás tekintetében szabad rendelkezésére álló *Glück* Bernát-féle 80,000 koronás alapítványnak mindenestre a nagyobb részét ennek az intézménynek szánta. A zsidó patronage-egyesület, amelyet két országos testületünk, a legrégibb és a legújabb: a Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület és az Országos Magyar Izr. Kultúregyesület teremtenek meg, természetesen szintén országos jellegű lesz, de más patronage-egyesületektől eltérően, nemcsak a bíróságok előtt való képviselést és a gondozást fogja vállalni a neki kiutalt elhagyott zsidó gyermekek fölött, hanem arról is gondoskodni fog, hogy a menhelyek védelme alatt álló zsidó gyermekek zsidó ápoló szülőknél legyenek elhelyezhetők. Ez a munkakör minden felekezeti testületünk és hitközségünk számára kötelességgé teszi, hogy a közös munkához a maguk anyagi ereje arányában segítséget nyújtsanak. A patronage-egyesület előkészítő bizottsága foglalkozott az inasok vallásos nevelésének kérdésével is, melynek veszélyére lapunk hívta föl a figyelmet. Ez a kérdés, mint általában az elhagyott zsidó gyermekek vallásos életének gondozása, a pesti hitközség vezetői részéről a legelőkelőbb szimpátiával találkozott. A nézet az, hogy az inasok vallási oktatásának ügye nem egyéb, mint az elhagyott zsidó gyermekek gondozásának kérdése, tehát ez is beilleszthető a patronage-egyesület munkakörébe s így a patronage-egyesület megteremtésével ez is elintézésre nyer. Értesülésünk szerint már az új egyesület vezetőinek megszerzését dolgában is megtörténtek a kellő puhatolózások. Az alapító két egyesület vezetőinek *Kohner* Adolf dr.-nak

és *Hevesi* Simon dr.-nak az elnöki tisztség elvállalására sikerült oly férfit meggyerniök, akinek eddigi közszereplése, nagy kvalitásai, összeköttetései és az a lelkes buzgalom, melylyel felekezeti ügyeinkben részt vesz, úgy szólván garantálják a sikert. Az elnöki állás elfogadására *Székelly* Ferencet, a belvárosi takarékpénztár elnök-vezérigazgatóját, az IMIT igazgatósági tagját vették rá, aki az IMIT felvirágoztatását is jelentékeny mértékben segítette elő. Az alelnökök egyikének özv. dr. *Neumann* Árminné udvari tanácsosnét jelölték, aki kulturális és emberbaráti intézményeink életében eddig is nevezetes szerepet töltött be. A patronage-egyesület működését, mint újabban csaknem minden felekezeti testületünkét, hölgybizottság is fogja támogatni.

— **A zsidó szünidei gyermektelep**, mint előző számunkban már jelentettük, a megvalósulás stádiumába jutott. Az előkészítő bizottság, mely *Fischer* Gyula dr. rabbi és *Grauer* Vilmos dr. hitközségi előjáró elnökök, valamint az intézmény kezdeményezője, *Blücher* József a pesti hitközség jótékonyági ügyosztályának irodafőnöke vezetése alatt működik, az alapszabályokat már elkészítette és e héten csütörtökön letárgyalta. Az alakuló közgyűlés, mint irtuk, f. hó 22-én szerdán, tehát már e héten lesz. Ez egyesület is a legszébb reményekkel indul útjára, nevezetes feladatai megoldására. Tőkéje egy része az a mintegy 10,000 korona, amit részére újví üdvözlések megváltása címén *Blücher* József gyűjtött, a másik része pedig annak a 80,000 koronának megítélendő hányada lesz, melyet, mint ismeretes, *Glück* Bernát bocsátott a pesti hitközségnek szabad rendelkezésére. Az egyesület számára, munkája eredményesebbé tételére alapítói védnököket is kerestek és találtak. Az egyik *Weinmann* Fülöp dr. udv. tanácsos, a pesti hitközség elnöke, a másik *Kornfeld* Zsigmond báró özvegye. Mind a kettőnél küldöttség járt, hogy részükre a tisztséget följajánlja. Mindketten el is vállalták. Bizonyos, hogy nemcsak dísz adnak majd a zsidó szünidei gyermektelepnek, hanem összeköttetéseik révén és minden jóért és nemesért lelkesedő tevékenységükkel boldogulását is biztosítani fogják.

— **Szerzetes rabszolgatartók.** A Jézus-társasági atyák, vagy, amint őket közönségesen nevezik, a jezsuiták új jobbágyokat nevelnek az országban. A kongregációk adják meg hozzá az eszközöket és az alkalmaztatást, a kongregációk magvainak elvetéséhez pedig szorgos kertészek a jezsuitaatyák. Senkinek semmi kifogása nem lehet a vallásos társaságok ellen, amíg azok a vallásosságot terjesztik, emberszeretetet tanítanak és a társadalom tagjait, a nemzet fiait világi életükben és cselekedeteikben szerte nem taszítják. A kongregációk azonban, nevezetesen a Jézus-társasági atyák kezében levő Mária-kongregációk egészen más malomban őrölnek. Hogy minőben, arról a B. H. minapi száma lebbentette föl a leplet, abból az alkalomból, hogy a budai középiskolai Mária-kongregációk ünnepet ültek. Elképedünk azon kötelezettségek olvastára, amelyeket a próba kiállása után a kiskoru kongreganistával egész életére elvállaltatnak. A kongreganista nemcsak a vallás szabályait tartozik betartani, ami a vallásosság szempontjaival teljesen indokolható és nagyon szépen összeegyeztethető föladat; de arra is kötelezi magát a kongreganista, hogy pontosan engedelmeskedik egész életében a kongreganista előjáróságnak, parancsait, utasításait feltétlenül teljesíti. Így nevelt és ilyen fogadalomba kiskoru fővel beleugratott ifjúságunk eszerint teljesen jezsuita vezetés alá helyezhető és tisztára a mindenben

jezsuita vezetéstől függ, hogy akár hazáját is elárulja vagy törvényei ellen cselekedjék, politikai és társadalmi életét felforgassa, szóval, hogy akarat nélküli szolgájává legyen a jezsuita törekvéseknek. Még olvasmányai megválasztásánál is az áldozó pap-elnök tanácsaival kénytelen élni és így tudása, szellemi életének fejlődése, a tudományok és az emberiségnek tehető szolgálatai is esetleg egy szüklátókörü páter fanatikus gondolkodásának béklyói között pusztulhatnak el. Ezek azonban mind csak esetlegességek, de egyenesen kényszer, a nemzeti, társadalmi, sőt a családi élet megrontására irányuló tudatos törekvés már a kezdet kezdetétől fogva az a parancs, hogy a *kongreganista köteles kerülni a más hitűek társaságát*. Ez nemcsak a zsidó hitűek, hanem a kongregációkat nem ismerő más keresztény hitűek társaságának kötelező kerülését is jelenti, tehát megtestesülése annak az igazi exkluzivitásnak, amelynek vádjával a reakcionáriusok éppen a zsidókat szeretik következetesen illetni. A zsidó hitűekre nézve nem talál az exkluzivitás vádja, mert a zsidó hitűek a legkönnyebben alkalmazkodó természet s éppen a zsidó hitűek azok, akik abba a nemzetbe, amelynek tagjaiul vallják magukat, a legkönnyebben és a legteljesebben beleolvadnak. Ellenben, ime, itt vannak a kongregacionisták, akik kifelé a legerősebb nemzeti színekkel igyekeznek magukat bemázolni és mint az egyes nemzetek gerince, fenntartó elemei szerepelnek — a katolikus uralkodó vallású államokban; de azért mégis már az ifjúságot kötelezik el arra és pedig egész életére, hogy a nemzeti ideálok, kultura és társadalom parancsai helyett a hazátlan jezsuita páterek jobbagyáivá esküdjenek fel s ezeknek esetleg minden nemzeti törekvéssel ellentétes felfogását, vagy eszményképeit vallják mértékadóknak. A fejletlen felfogású ifjúságnak egy egész életre szóló elkötelezése már maga is súlyos visszaélés az egyéni szabadsággal, hatásaiban és részleteiben pedig egyenesen destruktív, mert felbontja, részeire osztja azt, amit történelem, közös örömek és szenvedések forrasztottak együvé, a politikai nemzet elemeit és társadalmi életét. Ezek után érthető, hogy a magukkal rendelkezni tudó nemzetek miért kergették ki körükből a jezsuitákat és minden rendű és rangú kongregációkat; de nem érthető az, hogy a magyar nemzet, melynek külső ellenségeivel is annyi a baja, miért fogadta szeretettel, kedvezéssel otthonába azokat a sötét elemeket, amelyek a szerzetesek rabszolgáivá teszik a nemzet virágát, politikai és társadalmi összefűző kötelekeit szerteszaggatják.

— **Az OMIKE fölolvasó ciklusai** közül az egyik, az, amelynek a lipótvárosi egyesült polgári kör díszterme volt a színhelye, a héten szerdán befejeződött. Itt tudvalevőleg *Venetianer* Lajos dr. újpesti főrabbi a magyar zsidók történetéből és *Kiss* Arnold dr. budai főrabbi a modern héber költészetből olvastak föl öt héten át. Konstatáljuk, hogy a jószok ezuttal megint tévedtek, épp úgy, mint akkor, amidőn az első felolvasások rendezése előtt a sötétlátók, akik azt állították, hogy az első felolvasásoknak még lesz valamelyes közönsége, de a többiről fokozatosan elmarad ez is. Nos, megfordítva történt a dolog. A hallgató közönség hétről hétre szaporodott, úgy hogy a befejező előadásokon azok, akik kissé később jöttek, a nagyteremmel szomszédos második teremben sem fértek el s a harmadikban kellett elhelyezkedniök. A két felolvasó igen szépen foglalta össze az előző felolvasásokon kifejtettek eredményeit és valósággal ünneplés tárgya volt. Ehhez hozzájárult még *Hevesi* Simon dr.-nak, az OMIKE egyházi elnökének és lelkének záróbeszéde is, amely a közönség figyelmeért és a felolvasók munkájáért nagy hatással hálálkodott. A következő héten a

többi felolvasás is befejezést nyer. És pedig a következő sorrendben:

Szombaton este *Weisz* Miksa dr. rekeszti be a zsidók története a középkorban című fölötté érdekes előadásai sorozatát a pesti hitközség dísztermében.

Hétfőn este *Adler* Illés dr. a zsidó etikáról és *Patai* József dr. Az új héber költészetéről szóló felolvasásának sorozatát rekesztik be szintén a pesti hitközség tanácstermében.

Szerdán a Pesti Lloyd-társulat dísztermében *Hevesi* Simon dr. a zsidóság világnézlete és *Blau* Lajos dr. reflexiók a zsidók történetére című dolgozataikból az utolsó részleteket adják elő.

— **Az IMIT második fölolvasó estje.** Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat 1909. december 21-én, keddi esti 6 órakor az Országos Zeneakadémia I. emeleti termében (VI., Liszt Ferenc-tér) felolvasó ülést tart, melynek tárgysorozata a következő: 1. *Goldschmidt* Lipót dr.: Egy régi rovás. 2. *Kohlbach* Bertalan dr.: A zsidó muzeum. 3. *Fabó* Bertalan dr.: A Kossuth-bankók rézmetszője. Belépő díj nincs. Vendégeket szívesen lát a társulat.

— **A klerikalizmus előrenyomulása.** A klerikalizmus itt a fővárosban, a kulturközpontban is, mesés arányokban nyomul előre és mind vakmerőbbé válik. A főváros elemi iskoláiban az utóbbi időben oltárokat helyeztek el s ezzel a más vallásúakra nézve bizonyos lelkiismereti kényszert teremtett. De ezzel — bizonyos kautélák mellett — még csak meg lehetne barátkozni, hanem *Szentiványi* Károly prépost, a Szent László-utcai elemi iskolában állított oltár avatása alkalmával ennél tovább is ment. Kisded hivei előtt azt predikálta, hogy üdvözülni csak a katolikus vallásban lehet s ha rajta állana, Magyarországon csak a katolikusnak lenne szavazati joga. E kirohanások vakmerőségét még inkább fokozza az, hogy oly iskolában hangzottak el, amelynek igazgatója, *Schön* József, zsidó, aki mikor a jelentékeny részben zsidó és protestáns adófizető polgárok pénzéből fenntartott iskolába, szabadelvűen magyarázott felebaráti szeretettel a kath. oltárt bevinni engedte, aligha gondolt arra, hogy a vendég őt és a nem katolikus hitfelekezetűeket a hirdetett, de föltételeesen gyakorolt felebaráti szeretettel ki akarja majd verni. Az esetet feljelentették a főváros közoktatásügyi osztályának és annak vezetője, *Festetics* gróf megindította a vizsgálatot. Az otromba kirohanásnak valószínűleg komolyabb következményei lesznek arra a klerikalizmusra nézve, amely az elemi iskolákban kezdi a gyermekek lelkét megmételyezni. A kérdés csak az, hogy meddig. Mert az alattomos, macskatermesztű klerikalizmus új meg új réseket fog találni a besurranásra, ha az iskolák vezetői tovább is oly konciliánsok akarnak majd lenni, mint aminőnek *Schön* József bizonyult. A klerikalizmust szemmel kell tartani, a körmire kell nézni. A Szent László-utcai botrány nem eshetett volna meg, ha az iskola igazgatója jobban ismerte volna *Szentiványi* prépost urat.

— **Önérzet.** A bécsi reichsratban a mult szombaton egy *Myskievicz* nevű képviselő a zsidók ellen rontott. Egy kis rablóhadjáratot akart ellenük szervezni, ami *Pattai* dr. reichsrathi elnöknek — aki ezuttal nem ült az elnöki székben — annyira megnyerte a tetszését, hogy tapsolt. Meglátta ezt *Kuranda* képviselő, aki magából kikelve rivalt rá a különös jogi érzékű és pártatlanságú elnökre, hogy: nem szégyelli-e magát? A keresztényszociális vezetés alatt álló osztrák parlamentben ily megnyilatkozáshoz minden esetre bátorság kell. A keresztényszociálisok nem is hagyták a dolgot annyiban, ríposztottak és bizony nagy kavarodás támadt a dologból, mely komolyabb következménnyel nem járt. Csak éppen a cionista képviselők ismerték el utólagosan, hogy *Kuranda*, aki zsidó, de éppenséggel nem cionista, helyesen cselekedett.

— **Elbocsátó ünnep.** A Magyar Izr. Kézmű- és Földmívelési Egylet f. hó 12-én, vasárnap délután tartotta a pesti izr. hitközség székházának nagy imatermében felszabadult növendékének elbocsátó ünnepét, melyet szép chanuka-ünnepélylyel kötött össze. Az egyesület hölgybizottságának és választmányának tagjai *Kohner Adolf* dr. egyesületi elnök, maróthi *Fürst* Jakabné és *Schwarcz* Jakabné elnöknök vezetése alatt szép számmal jelentek meg és a meghívott vendégek sokasága a felvonult 400 főnyi növendéksereggel egyetemben színültig megtöltötte az ifjusági templomot. Az ünnepély első pontja a gyertyagyújtás hagyományos szertartása volt, melynek kapcsán az ünnepi beszédet *Fischer* Gyula dr. rabbi tartotta, a növendékekre és az ünnepi gyülekezetre egyaránt mély hatást gyakorolva. Azután az egyesület titkára bemutatta a növendékek sorából legutóbb önállósított kézművesmestereket, akikhez az egyesület nevében *Deutsch* Ernő dr. választmányi tag intézett üdvözlő és buzdító beszédet. A mesterek után a legutóbb felszabadult legények, számszerint 30-an, bucsuztak az egyesülettől. Ezekhez maróthi *Fürst* László választmányi tag szólt, a hazai ipar terén reájuk várakozó feladataikról és kötelességeikről és megszívlelésre méltó bölcs utmutatásokat adott az életbe kilépő ifjakkak további életpályájukra nézve. A felszabadult növendékek nevében *Fürst* Jenő horganyedző segéd mondott köszönetet az egyesület nyújtotta segítségért. — Ezután *Kohner Adolf* dr. elnök záróbeszédében melegen üdvözölte a megjelent érdeklődő közönséget, hálás köszönetét fejezte ki az egyesület hölgybizottságának, amely a chanuka-ünnepélyt az egyesület körében meghonosította és kegyelettel adózott a hölgybizottság 10 éves fennállása alkalmából e bizottság első elnöknője, csetei *Herzog* Péterné emlékének. Majd megható szavakkal emlékezett meg elhunyt nagyérdemű elődéről, bold. *Neuman* Ármán dr.-ról, akinek utolsó elnöki szereplése a tavalyi chanuka-ünnepélyhez fűződik. Végül arra utalva, hogy a zsidóságot, mely áldozatkészségében nem ismer felekezeti korlátokat, a maga emberbaráti és kulturális törekvéseiben kívülről vajmi ritkán támogatják, lelkes felhívást intézett a jelenlevőkhöz az egyesület felkarolása és támogatása érdekében. Ezek után a vendégek és a növendéksereg a felső emeleti termekbe vonultak, a hol a hölgybizottság tagjai, maróthi *Fürst* Jakabné, *Schwarcz* Jakabné, *Breitner* L. Zsigmondné, dr. *Fried* Adolfné, dr. *Kohner* Adolfné, *Leitersdorfer* Lipótné, boglári *Simon* Jakabné, *Stern* Henrikné, *Szabó* Józsefné, *Weltner* Jakabné, beocsini *Spitzer* Edéné pompás ozsonnával várták a növendéksereget, akiknek a jóféle ennivalókon kívül többrendbeli hasznos ajándékokat (1200 pár harisnyát, érmelegítőket, zsebkendőt stb.) osztottak ki.

— **A szegedi zsidó hitközség** nagy áldozatkészséggel népiskolájának tornatermet, a jótékony leányegyletnek pedig népkonyhát építtetett. Ezen intézménynek felavatása f. hó 4-én *Löw* Immánuel dr. főrabbi megragadó szombati beszédjével, ünnepélyes megnyitásuk pedig a rákövetkező vasárnap folyt le élénk érdeklődés mellett. Ünnepi megnyitó beszédet itt *Vas* Károly iskolaszéki elnök — akinek főérdeme van ez impozáns épület létesítésében — tartott. Szép szavakkal és gondolatokkal emelte ki a zsidó népiskolai tornatanítás nagy fontosságát és a leányegylet emberszerető csendes munkásságát, amely a megnyitás napjától több, mint 100 éhezöt téli élelemmel lát el. Az iskolaszéki elnök hatásos beszédjét ezután ékesen szóló tett követte, amidőn a közönség a helyszínen gyűjtést rendezve, szép összeget bocsátott a leányegylet nemes céljaira.

— **A szegedi zsidó nőegylet** f. évi november 28-án közgyűlést tartott. A közgyűlésnek legfontosabb tárgya volt: az elnöki szék betöltése. Polgár *Kohén* Teréz elhunytá óta az elnöki tisztség kegyeletből betöltetlenül állott és dr. *Várhelyi Rósa* Izsóné alelnök intézte nagy buzgalommal és odaadással a nőegylet ügyeit. Kiváló érdemeinek és áldásos működésének méltánylásául a közgyűlés most közfelkiáltással neki ajánlotta fel az elnöki tisztséget, de mivelhogy e tisztséget — általános sajnálatra — nem fogadta el, örökös *diszelnökké* választották. Elnökké a közbizalom erre özvegy *Holtzer* Jakabnét, az egylet eddigi pénztárosát tette meg. A szegedi zsidó nőegyletnek 75 évi fennállása óta ő a harmadik elnöke. A nőegylet emberbaráti munkájában eddig is buzgón osztozott; a magánéletben is minden szép és nemes célért áldozni kész, jótékony szíve általánosan ismertté tették. A többi tisztviselő közfelkiáltással választatott, és pedig özvegy *Milkó* Jakabnét tiszteletbeli pénztárossá, *Prosznitz* Vilmosnét tb. ellenőrré, *B. Eisenstädter* Róbertnét tb. árvaalapi pénztárossá, *Kiss* Mórénét és dr. *Pollák* Lajosnét alelnökökké, *Vajda* Sándornét pénztárossá, *Szabó* Jakabnét ellenőrré, *Winkler* Bernátnét árvaalapi pénztárossá és *Polgár* Sándornét árvaalapi ellenőrré. *Barta* Dezső dr.-t ügyésznek megválasztván, megalakították a 9 tagú számvizsgáló bizottságot és a 70 tagú választmányt. Az újonnan megválasztott elnökségnek első ténye volt az egylet alapszabályainak módosítása.

— **A kilencvenegyedik kérdés.** A Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának értesítője, amelyet *Semayer* Willibald dr. szerkeszt, legutólsó számában (1909. 3—4. füzet) kérdőívet tesz közzé, amely a lelkeskedő papságnak, tanítósnak, diákoknak stb. szól. Magyarország ember- és néptörzsi kutatását akarja e forrásokból gyarapítani és evégből kérdéseket intéz hozzájuk. Miután 90, szóval kilencven kérdésben sok minden iránt érdeklődött, rátér a 91-ik kérdésre is. Ez pedig a következőképpen hangzik: „Cigányvilág, zsidóság, zsidó népi, vallási tárgyak, örmények.” Méltóztatik látni, ez nagyon szép formája az érdeklődésnek. A zsidóság és népi, vallási tárgyai a cigányvilág és az örmények közé iktatva, gyönyörű szomszédság — a kilencvenegyedik helyen. Tudományos szempontnak is igen magas. Az öreg Hunfalvyból, aki Magyarország Ethnografiája című művében, mely a Magyarországon lakó fajok között a zsidóságot említi a legutolsó helyen, a cigányokat megtisztelő szomszédságában, egy hajszálnyit sem enged. Konzervatív, muzeumi szellem, ámbátor Hunfalvy óta valamelyest fordult a világ s a Magyar Néprajzi Társaságban sok zsidó végzett és végez nem éppen cigány vagy örmény faji, hanem alapvető munkásságot. *Munkácsi* Bernát dr. az Ethnografiában, melyet évek óta nagy körültekintéssel szerkeszt, az ethnografiai közlemények számára új irányokat tűzött ki. *Krausz* Sámuel dr., *Strausz* Adolf, *Heller* Bernát dr., *Venetianer* Lajos dr., *Osztérn* Salamon dr., hogy csak néhány nevet soroljunk föl, szorgalmasan dolgoznak a néprajzi társaságban és oly faj képviselőinek látszanak, — ha már fajnak veszik a zsidót — amely talán nem egészen a cigányok sorába és ezeknek is utána illeszthető. A Nemzeti Múzeum néprajzi osztályában azonban, úgy látszik, nem tudják, mi történik a néprajzi társaságban és még mindig a Hunfalvy idejében botorkálnak. Ez is néprajz minálunk és mint ilyen, érdemes a följegyzésre.

— **Papiktatás.** A szécsényi orth. hitközség új papját, *Hoffmann* Dávidot f. hó 8-án iktatta be tisztségébe. A rabbi f. hó 7-én este érkezett új állomáshelyére, ahol az előjáróság fogadta és kísérte lakására. Itt *Berger* Sándor hitközségi elnök üdvözölte, mire a pap rövidesen felelt. A tulajdonképpeni beiktatás december 8-án d. u. 2 órakor kezdődött. Az ünnepségen a városi hatóságok és a község színe-java jelent meg. Az új rabbi az előjáróság nevében *Gutfreund* Emil dr. üdvözölte. Az új rabbi, aki jeles talmudista és a pozsonyi rabbiiskola tanítványa, magyar nyelven mondott tartalmas és hatásos székfoglaló beszédet. A kántor a Matóvut és zsoltárokat énekelt, az iskolai gyermekek pedig az ünnepély végén a Hymnust adták elő. Este társasvacsora volt.

— **Iskolaavatás.** A tabi hitközség új iskoláját f. hó 11-én, chanuka szombatján adta át ünnepélyesen rendeltetésének. Az ünnepélyt, melyen a község intelligenciája felekezeti különbség nélkül jelent meg, *Róna* Béla iskolaszéki elnök lendületesen nyitotta meg. Utána a Matóvu ének és *Kuttner* Miksa igazgató-tanító ünnepi beszéde következett, mely hatásosan fejtegette a zsidó iskola jelentőségét. A tabi zsidó iskola 60 éves multra tekinthet vissza. Ezután egy tanuló *Kuttner* igazgató-tanító alkalmi ódáját szavalta és néhány énekszám és szavalat után a Szózáttal fejezték be az ünnepélyt, melyen a pap és szuperorthodox hívei megjelenni szükségtelennek tartották.

— **Az osztrák urakházának harmadik tagja.** Egyik előző számunkban, amidőn *Oppenheimer* báró elhunytáról emlékeztünk meg, azt írtuk, hogy ez elhalálozás folytán az osztrák urakházának csak két zsidó hitű tagja maradt. Ezzel szemben egy olvasónk arra hívja föl figyelmünket, hogy a szóban forgó közleményben említettekén kívül *Neumann* Alajos a reichenbergi kamarának elnöke is, akit Budapesten is sokan jó zsidónak ismernek, szintén tagja az urakházának, úgy hogy e szerint a törvényhozó testületnek most is 3 zsidó tagja van.

— **Állattenyésztés felekezeti alapon.** A róm. kath. egyház hívei, illetőleg az egyház vezetői minden intézményt, akár köze van a lelkiekhez, akár nincs, felekezeti alapra helyeznek. Hollandiában ennek a felekezetieskedésnek pompás virága termett a napokban. A németalföldi állami lap ugyanis azt közli, hogy két római katolikus kecsketeenyésztő szövetkezet alakult, az egyik Tevingenben, a másik Ginnekenben. Egy másik „római katolikus állattenyésztő egyesülésről” a *Bredasche Courent* a következőket írja: „Illetékes helyről kapjuk azt a hírt, hogy városunkban vágószövetkezet készül, amelynek tagjai arra kötelezik magukat, hogy csak oly állatot vágnak, amit a római katolikus állattenyésztő egyesülés, amelynek alapszabályai a királyi jóváhagyást megkaptak, tenyésztett. A mészárosok azért egyesülnek, hogy katolikus vevőiket kizárólag római katolikus származásu hussal szolgálják ki; minden szabályszerűen tenyésztett tehén okmányt kap és önként értetődik, hogy az állatcsaládok közt való vegyesházasságot minden körülmények meg kell akadályozni.”

— **Az érsekújvári hitközség** f. hó 6-án választotta meg tisztviselőkarát. Az elnöki tisztséget, leköszönés folytán, egyhangulag *Guth* Jenő dr.-ra bízták. Alelnökké *Adler* Sámuel, pénztárossá *Grünfeld* Adolfot választották meg szintén egyhangulag.

— **Ünneplés.** A Temesvár-gyárvárosi hitközség e héten melegen ünnepelte főrabbiját, *Singer* Jakab dr.-t, aki a vallásos élet föllendítésével számottevő érdemeket szerzett.

Ezek és más irányu áldásdus működésének elismerésül a hitközség egyben halála és szeretete jeléül 10,000 koronás életbiztosítási kötvénnyel lepte meg főrabbiját.

— **A nyitrai orth. hitközség** képviselőtestülete f. hó 7-én egyhangulag lemondott és új választás megejtését határozta el. A lemondás oka állítólag az, hogy orthodox képviselőket akarnak behozni, ámbar az orthodox hitközségben nem orthodox képviselőt — nem tudjuk miként lehet. De nincs kizárva, hogy Nyitran orthodox orthodoxokból és nem orthodox orthodoxból áll a képviselő — ezért tehát az egyszerű orthodoxokat, akik, úgy látszik, külön új felekezetet alkotnak, a képviselő-testületből ki akarják rekeszteni.

— **Vidéki patronage.** Kolozsvár és Sümeg után a héten Losoncon is megalakult a zsidó patronage. Három egyesület állott össze avégből, hogy a zsidó társadalmat terhelő munkát elvállalja. Ez egyesületek: a chevra kadisa, a nőegyesület és a leányegyesület. Az alakuló gyűlést mucsinyi *Wohl* Rumi hívta össze s általában az ő fáradozásainak köszönhető, hogy az intézmény létrejön.

— **Téli ruha.** Szegény gyermekek felruházásáról e héten a következő értesítéseket kaptuk: *Fiumében* a nőegyesület, melynek élén hliniki *Neuberger* Árminné áll, december hó 1-én 35 szegény gyermeket látott el téli ruhá-
nemével. A kiosztás alkalmával *Frank* József dr. főrabbi hatásos ünnepi beszédet mondott.

A nagykanizsai nőegyesület 60 leánygyermek téli ruházatáról gondoskodott. A kiosztás alkalmából *Vidor* Samuné elnök és a választmány tagjai megvendégelték az örvendő gyermekeket. Nevükben egy 4. oszt. tanuló hálálkodott.

— **Alapítványok.** Herczeg és Kohn losonci cég boldogult Kohn Dezső nevére az ottani chevra kadisa javára 1000 koronás alapítványt tett. *Kohn* Mór és neje ugyan-
csak Losoncon 1100 koronás alapítványt létesítettek.

— **Népkonyha Kisvárdán.** A kisvárdai nőegyesület folyó hó 8-án, chanuka első napján adta át rendeltetésének népkonyháját, melyet *Széll* Mihály hitközségi elnök szorgalmazására özv. *Diner* Edéné és *Zuckermann* Bertalanné teremtetek meg. A megnyitó beszédet *Széll* Mihály mondta. Az első ebéd költségeit *Gross* Benjaminszék a sajátjából fedezte. Az új alkotás méltán sorakozik *Széll* Mihály többi kezdeményezéseinek eredményeihez, a nagy- és kistemplomhoz, a paplakhoz, a 6 osztályu elemi iskolai épülethez, a tanácsteremhez, a talmudtórához, a paphelyettesek lakásához stb.

— **A kassai anyahitközség chevra kadisája** az elhunyt *Scharmann* Artur elnök helyét e héten töltötte be. A tisztséget 43 szótöbbséggel *Weisz* Ig. Leóra bízták.

— **Új községek.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a tótprónai és szucsányi hitközségeket anyahitközségekné, a mosócit ellenben leányhitközségnek jelentette ki. A kijelentés a Turóc megyéhez intézett miniszteri leiratban foglaltatik. A két anyahitközséget, a tótprónait és szucsányit egyben arra is kötelezte a miniszter, hogy 3 hónapon belül rabbi-anyakönyvvezetőről gondoskodjanak, különben a legközelebbi anyahitközségekhez fogja őket csatolni.

— **A kőszegi hitközség** elnöke, *Pollák* Sándor tisztségéről lemondott. Az állást újra felajánlották ugyan neki, de elfoglaltságára való hivatkozással nem fogadta el. Miután a közgyűlés eddigi működéseért köszönetet szavazott neki, helyébe egyhangulag *Popper* Ignác tekintélyes kereskedőt választotta elnökké.

— **Tanítóválasztás.** A siklósi izr. iskolaszék f. hó 7-én *Krausz* Mór villányi tanítót hasonló minőségben megválasztotta.

— **A nyitrai kongr. hitközség** minapi közgyűlésén jelentést tettek a készülő új templomról. A hozzávaló telek 62,000 koronáért szerezhető meg. Megvételre a közgyűlés a fölhatalmazást megadta.

— **A korponai hitközség** f. hó 9-én tartotta rendes évi közgyűlését. Elnökké egyhangulag Löwy Ignác kereskedőt, gondnokká Kohn Márkust, pénztárossá Spitz Emilt választották meg. Ezenfelül választottak 6 választmányi tagot, 3 számvizsgálót és 3 adófelszólamlási bizottsági tagot.

— **A magyar zsidó ifjak egyesülete** tudatja az érdeklődő szülőkkel, hogy megbízható házitánítókat, korrepetitorokat díjmentesen ajánl. Szíves megkeresések levélben vagy szóbelileg az egyesület vezetőségéhez (Rákóczi-ut 9. szám) intézendők.

— **Halálozások.** Stein Lipót dr., a pozsonyi kongr. hitközség egyik vezető embere f. hó 13-án, 73 éves korában elhunyt. A megboldogult tb. megyei főorvos volt, a város köztisztelettel övezte s önzetlen munkásságáért sok elismerésben volt része. Ő Felsége is a Ferenc József-renddel tüntette ki. Az izr. leányárvaház és népkönyha alapítója, melyeknek elnöke volt, nevéhez fűződik. Halálával szerető családján, barátainak nagy seregén kívül, különösen a pozsonyi felekezeti intézményeket érte nagy veszteség. A kongr. hitközség elöljárósága erről rendkívüli közgyűlésén adott számot. Egyik fia Stein Sándor Máv. felügyelő, a másik Stein Emil dr., a *Hermes* váltóüzlet ismert és becsült igazgatója. Temetése f. hó 15-én volt. Emlékét gyászünneppélylyel fogják megtisztelni.

Schwarz Jakab Cservenkán a napokban elhunyt. Hetven évet élt. Bács megyében köztiszteletben állott. Löbl Salamon szabadkai földbirtokos sógorát vesztette el benne.

Deutsch Jakab losonci szállodatulajdonos, kit messze földön ismertek, a napokban 62 éves korában elhunyt. A városnak igen tekintélyes polgára volt, kit jó szíveért is megbecsültek. Deutsch Zsigmond dr. karlsbadi orvos, Magyar Emil dr. késmárki reáliskolai tanár édesapjukat gyászolják benne. A nagy részvéttel lefolyt végtisztességadáson Vajda Béla dr. főrabbi szívhez szólóan bucsúztatta el tisztelőitől és hozzátartozóitól.

— **Hymen.** Hajduska Sándor eljegyezte Magyar-kanizsán Weiszberger Ilonka kisasszonyt.

Sonnenwirth Mór nagyváradi kereskedő jegyet váltott Löw-Lázár ungvári főrabbi leányával, Ilonka kisasszonynyal.

Fischer Zsigmond balassagyarmati tanító f. hó 15-én vezette menyegzőt alá Weisz Antal hontmegyei főrabbi leányát, Lenke kisasszonyt.

Berlinben feleségül vette Rosenzweig Adolf ottani rabbinak leányát, Berta kisasszonyt, Hevesi Illés dr. neves fiatal budapesti ügyvéd, Handler Márk tatai főrabbi fia és Hevesi Simon dr. pesti rabbi testvére. A lakodalom a legnagyobb berlini templomban, az oranienburgerstrasseiben fényes násznép jelenlétében folyt le. Az esküvő házi ünnepén eljegyzés is történt. Hevesi Rudolf dr. ismert lugosi ügyvéd, a vőlegény testvére jegyet váltott a menyasszony nővérével, Rosenzweig Elza kisasszonynyal.

— **Kereskedelmi kör.** Gálszécsen kereskedelmi kör alakult, mely a napokban megtartott alakuló közgyűlésén Hochstädter Samu terménykereskedőt, a Wirtschafter Samu cég beltagját választotta meg elnökének.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1909. évi december hó végén lejár, szintugy azokat, akiknek előfizetése előbb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztassanak előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék.

A Kiadóhivatal.

Naptár:

Vasárnap (1909. december hó 19-ike). 5670. Tévész hó 7-ike. Hétfő 8-ika. Kedd 9-ike. Szerda 10-ike. Csütörtök 11-ike. Péntek 12-ike. Szombat 13-ika. Hetiszidra: Vájechi (Mózes 1-ső könyvének 27-ik fejezete 28-ik versétől az 50-ik fejezet és egy-szersmind a könyv végéig.) Haftóra: Vajikrevu jemé Dovid lomusz... (Királyok 1-ső könyve 2-ik fejezetének 1-ső versétől a 12-ik versig.)

Az IMIT Munkácson.

A véghelyeken más az irodalmi esték karaktere, mint itt a fővárosban, vagy az ország közepén, ahol legtöbbször egy órai szórakozást jelentenek csupán. Amott az irodalomra önmagáért éhesek a csömörtelen emberek. Gyönyörű, emberi éhség ez, kicsap belőle a lenyűgözöttek szenvedelme, a fel-frissülést követelő kultur-ösztön. Azért több és értékesebb, az irodalom és a magyarság szempontjából jelentősebb, amit sikerekben itt ér el az IMIT, mint amit egyformán nemes munkájával másutt ér el.

Munkácson az IMIT irodalmi estéjét ünnepi hangulatban várta a közönség. Ünnepies volt már az IMIT kiküldötteinek a fogadása is, amit a tiztagu deputáció összetétele és sajátságosan érdekes megjelenése még csak fokozott. Egy aktív százados állt a küldöttség élén, ami Magyarországon nem köznapi dolog. A tiszt urak rendszerint hűvös előkelőséggel nézik le az irodalmi akciokat, különösen a zsidó irodalom akcióit. Itt meg egy százados állt az élére, katonás energiával és — zsidó lelkesedéssel.

Ugy láttam, kellett mind a kettő, a lelkesedés is, meg az energia is és jó volt, hogy az estély előkészítésének nagy fáradságait Kolbach százados vállalta magára. Mert nem kell gondolni, hogy az ilyen estély-rendezés Munkácson csak abból áll, hogy egy pár okos, egy pár művelt ember kiterveli, a többi pedig magától csinálódik. Munkácson a jó istenen kívül van még valaki, akinek a szelleme mindenütt jelenvaló, aki parancsol és rendelkezik, bár a hangos szavát nem hallani. Rebbe reb Hers Spira ez a nagy hatalom, a szent ember, a cadik, a főrabbi, akit a hatóságok nem ismernek el főrabbinak, de a nép előtt mégis a fő-főtekin-tély. Munkácson és Munkács körül messze földön az történik, amit a szent ember akar. És hogy ő nem él-hal az irodalomért és hogy nem él-hal érte Munkácson lakó tizezer hive sem, de az ezernyi ezer ember sem, akik nap-nap után ötszáz-as csapatokban zarándokolnak messze földről a fejedelmi pompájú rezidenciájába, azt bizonyítani ugyancsak fölösleges. Elképzelhető, hogy az irodalomnak egy napos vendégsége elé nem könnyen elhárítható akadályokat gördítettek innenfelől. Ezeket el kellett hárítani és el is hárította őket Kolbach százados, aki olyan vezérkart szervezett maga mellett, amely ebben a csatában csak diadalt arathatott. Vele voltak és vele dolgoztak a munkácsi zsidók legelőkelőbbjei: Fried Ignác ügyvéd, aki nemcsak nagy műveltségével, de őszinte vallásosságával is úgy körülbástyázta a tekintélyét, hogy még a leghajthatatlanabb orthodoxok is

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűviz az elrontott gyomrot 2—3 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használatra valódi áldás gyomor-bajosoknak, szék-rekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill.

szívesen látnák a meglehetősen züllött állapotú hitközség elnöki székében; továbbá Katz Sándor dr., ki erős faragású egyéniség, azután Molnár Jákó dr. törvényszéki bíró, Tüllmann Manó, Spira Ármin dr., Szaphir Jenő és az agilis Gergely dr., az IMIT munkácsi exponense. Csupa lelkes irodalom-barát és csupa lelkes zsidó. Annak az ügynek, amit ők vesznek a kezükbe, kell sikerülnie és ebben az esetben még biztosabb volt a siker, mert a nehéz pionér-munkát az asszonyok végezték. Szép, bájos asszonyok, nagyműveltségűek és lelkesedők. A művészlelkű Kolbachné napokig terrorizált, agitált, járt házról házra és kit a jótékonyság, kit az irodalom szent nevében kapacitált. Katz doktorné és Tüllmanné, két éppoly bájos, mint szellemes asszony, szintén toboroztak az IMIT zászlajával. Mindenütt behódoltak nekik, úgy hogy mire elkövetkezett a felolvasó este, a Csillag-szálló nagy díszterme szinte kicsinek látszott a nagy és előkelő közönség befogadására.

Az IMIT estéjének jelentőségét csak hiányosan jellemzném, ha meg nem emliteném, hogy a magyar zsidó irodalomban való gyönyörködésre eljöttek sokan a keresztény uri társadalomból is. Ott volt a járásbíróság testülete a vezető táblabíróval, a honvéd-ezred több tisztje, a szanatorium-egylet elnöknője, de az orthodoxok közül senki sem jelent meg. Voltak pedig néhányan, akik odasóvárogtak és el is jöttek volna, ha a felolvasók egy dolgot legalább — németül is olvastak volna fel. De annyira már nem mertek elrugaszkodni a régi szellemtől, hogy enélkül a koncesszió nélkül hallgassák meg a magyar felolvasást.

Az ülés este nyolc órakor kezdődött. *Molnár Jákó* dr. törvényszéki bíró nyitotta meg lendületes beszéddel, bemutattván az IMIT kiküldötteit: *Kiss Arnold* dr. budai főrabbit és *Ujvári Pétert* a diszes közönségnek.

Percekig tartó tapssal fogadták a jeles költő-papot, mikor a dobogóra lépett. A munkácsi közönség mint régi jó ismerősét fogadta, lelkesen és szeretettel. A Talmud, a Midras és a későbbi korok zsidó irodalmát ismertette, véges-végig hálás érdeklődés mellett. Az írásmű belső értéke, az elvbeli szépségei nagy hatással érvényesültek a felolvasó gyönyörű előadásában. A budaiak költő-papja jeles műfordító is és mély megértéssel adta vissza Alcharizi, Juda Halévi és a későbbi olasz zsidó költők gyönyörű szépségű verseit.

Utána *Gergely* Albert dr. olvasta fel *Lenkei* Henrik *Bölcs* Náthán című költeményét. Az erős lüktetésű, mélyen szántó poéma viharos tetszést aratott.

Végül *Ujvári* Péter került a felolvasó asztal elé. A *szaploncai nagyvásár* című regényrészletét olvasta fel, amit már az IMIT budapesti felolvasó ülése után értékelt az *Egyenlőség*. A külső hatásról azonban egy pár szóval ez alkalommal is el kell számolnunk. A szaploncai miliőt és a benne elhelyezett zsidókat kevés helyen ismerik jobban, mint Munkácson. A humoros rajz ennél fogva ott még hangosabb, őszintébb és melegebb derűtséget keltett, mint a fővárosban, ami érthető abban a társaságban, ahol mindenki ismeri ezeket a félszeg és félszegségükben is kedves, érdekes beregi típusokat, amelyeket — mint ott mondták — eredeti irodalmi csomagolásban most kaptak legelőször.

A nagysikerű estély után közös vacsora volt a Csillag-szálló nagy éttermében. *Molnár Jákó* dr. meleg szavakkal köszöntötte fel a felolvasókat. *Gergely Albert* dr. szellemes tószájára *Kiss Arnold* dr. válaszolt. Valósággal apostoli lelkesedéssel ismertette az IMIT törekvését és gyönyörű gondolatokkal értékelte a zsidó vallásnak a zsidó irodalomhoz való viszonyát.

A társaság hajnali négy óráig maradt együtt fogyhatatlan jó hangulatban, ünnepelve az IMIT fővárosi vezetését, amely kitartó áldozatkészséggel terjeszti az országban a zsidó szellemet és a magyar irodalom szeretetét.

KÖZGAZDASÁG.

* **Az „Anker“** élet- és jaradék-biztosítótársaság (Magyarországi igazgatóság, Budapest, V., Erzsébet-tér 13). 1909. november havában benyújtatott a társaságnál 877 ajánlat 6.881,176 K biztosított összegre és kiállított — kötvény 61.216,918 K összegre. Díjak fejében bevett a társaság 1.678,061 K-át elérés és elhalálozás folytán kifizetett 443,849 K-át. A jan.—novemberi 11 havi időszak alatt benyújtatott 10,388 ajánlat 80.637,747 K-ra és kiállított 9381 kötvény 71.885,853 koronára. Ugyanezen időszakban díjakért 19.331,843 K-át vételezett be a társaság elérés és halálesetek folytán pedig 15.479,749 K-át fizetett ki. A társaság vagyona 1908. december 31-én 178 millió K, biztosítási állomány 550 millió K, halálozások és esedékessé vált elérési biztosítások folytán a társaság fennállása óta 365 millió K fizetett ki.

A budai izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A budai izr. hitközség óvadékképes **pénzbeszedőt** kíván megbizni az I. kerület területén való kultuszadó beszedésével. A jutalék mintegy évi **700—800 koronát** jövedelmez. Az illető ezenkívül mint kisegítő templomszolga havi **40 korona** fizetésben is részesül és némi mellékjövedelemre is számíthat.

Erőteljes, egészséges, 40 éven aluli vallásos folya-
modók lehetőleg személyesen adják be kérvényeiket a
hitközségi irodában (II., Lánchid-utca 4.) legkésőbb folyó
hó 21-ig, **עופות שוחט** előnyben részesül.

Budapesten, 1909. évi december hó 13-án.

A budai izr. hitközség előjárósága.

Fogak

Mérsékelt árak! Rész

Dr. HEGED

Mérsékelt árak! Részletfizetésre is. Rendelés egész nap.

Dr. HEGEDÜS JAKAB fővárosi fog-
specialista,

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 44. sz., földszint.
Régi, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. **Hathatós szomjcsillapító. Övszer fertőző betegségek ellen.** Orvosi rendelet szerint egy melegített pohárral igyék éhgyomorra.

Kívánatra telítésnélküli
...töltést is szállít a **Szt. Lukácsfürdő Kútvállalat BUDAŰN**

Csillárok templomok részére is, nagy választékban

STERN HENRIKNÉL, Nagymező-utca 28. szám.
TELEFON 76-87.

**כשר SZALÁMI- ÉS
FÜSTÖLT HUSÁRU-EVÁR**

**a főbb felügyelete alatt
Mindennemű füstölthas-
különlegességek elárul-
tása nagyban és kicsinyben**

DIAMANT J.
UJPEST,

KEMÉNY GUSZTÁV-UTCZA 1.

TELEFON 75-07.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

**MINDEN
SZOBÁNAK
DISZE**

!! SZŐNYEG-UJDONSÁG !!

300 + 200 cm. nagyságu mindkét oldalon egyforma nyírott Jaquard-szőnyeg elpusztíthatatlan minőségben, 5 frt 80 kr. szabott árért kapható

ROSENBERG és QUITT

női divat-, vászon- és szőnyegárak nagy áruházában

Budapest, VI., Király-u. 32. (saroküzlet).

Alapított 1895. :: Alapított 1895.

Cs. és kir. szabadalmazott מצת sütőgépeket, körkemencét és a hozzátartozó szerelvényeket a legjobb kivitelben gyártja
Erdei Ferencz és Ta. gépgyára
BUDAPEST, VII., NYÁR-UTCA 16. SZAM.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárati diszes szalon.

**NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.**

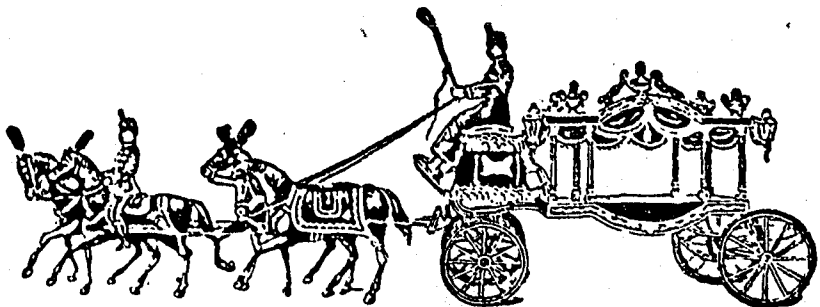
Jobb minőségű férfi és női cipőt

állít elő. Készítményei minden forgalmasabb üzletben kaphatók.

**הק"ל Izraelita Szent
Gyűlések figyelmébe!**

Gyászokcsik, kocsifelszerelések, lótakarók, tollbokréták lovaknak, szolgálóknak, himzések és felszerelések.

**Tessék
árjegyzéket
kérni!**

Budapesti Gyászokcsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ.
VI., Nagymező-utca 46. szám.

BUTOR

Árverésen vett régi és új, a legolcsóbbtól a legjobb minőségig. Ugyiszintén amerikai íróasztalok, mahagoni háló-, ebédlő- és uri szobák, angol bőr- és szalagarnitúrák, szőnyegek, csillárok, petroleumlámpák, olajfestmények és irodai berendezések **legolcsóbban** beszerezhetők:

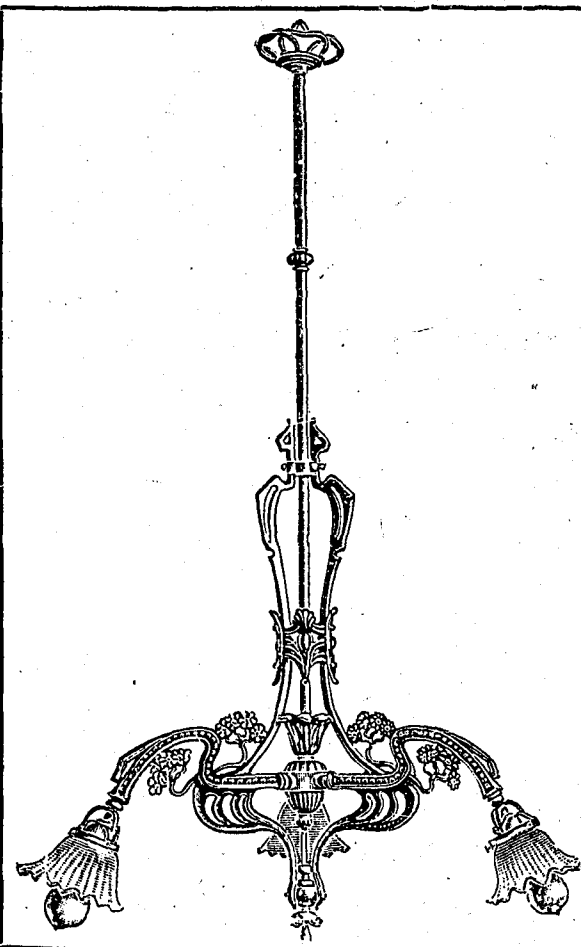
Ancsel és Társánál Dob-u. 22.

ELVESZETT

a papagályunk! Veszteségünk nagy, mert nem közönséges papagály volt, hanem kiválóan intelligens madár, akinek ítélőképessége páratlan, nyelvismerete pedig bámulatra méltó. Angolul például kellő nyomatékkal ejtette ki ezt a három szót: „Drink **Veritas** Tea.” Magyarul pedig ezt Mondotta: „**Veritas** a világ legjobb teája.” Néha németül is megszólalt és pedig ilyképpen: „**Veritas** Thee schmeckt am besten.” A világhírű **Veritas** tea kapható jobb üzletekben és közvetlenül a **Veritas Angol Termény Teleptől**, Budapest, V., Árpád-utca 4. Telefon 178-78. Félkilónként 10 korona, de megér százat. Bérmentve küldünk bárhová a pénz előzetes beküldése esetén 50 grammot 1.10 koronáért, 1/8 kilót 2.50 koronáért, 1/4 kilót 5.— koronáért. Utánvétellel portó külön.

== Ezredéves országos kiállítás: diszoklevél. ==

Magyar fém- és lámpaárugyár részvénytársaság
Budapest-Kőbánya.

Petroleum-lámpák

a legegyszerűbb kivitelű a legpazarábbig.

**Szesz-lámpák
Auer-égőre.**

∴ Légszesz- és ∴ villamos csillárok.

Fém- és diszműtárgyak.

Valódi király-olaj

a legjobb biztonsági petroleum.

Raktárak: Budapest: II., Szilágyi Dezső-tér 3; V., Gizella-tér 1; VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán; VIII., Üllői-ut 2, Kálvin-tér sarkán; X., Jászberényi-ut. Pozsony:

Lőrincikapu-u. Kolozsvár: Mátyás király-tér 3. Debrecen: Simonffy-u.

A közelgő ünnepek alkalmára!

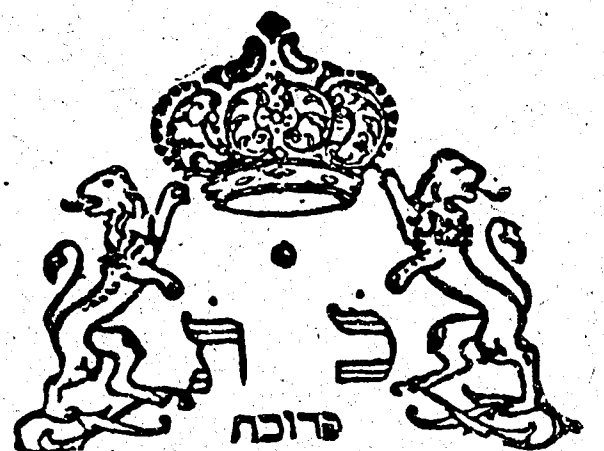
Templomi aranyhimzések

HERZ EMMA

Ő cs. és kir. Fensége József Főherceg kamarai szállítója. Több rendbeli aranyéremmel :: :: :: kitüntette :: :: ::

**BUDAPEST, IV.
Deák Ferenc-u. 17**

25 év óta fennálló aranyhimző műterme ajánlkozik mindennemű templomi himzésekre művészies kivitelben olcsó árak mellett. Rajzokkal, tervekkel díjmentesen szolgál.

Lakodalmak, pasztták, bármicvek stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakata „pisztráng”-hoz. a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak
Ifj. Singhoffer Ágoston és Társai halászmesterek

BUDAPEST, központi vásárcsarnok.

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta útján gyorsan és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszontelárusítók kedvezményben részesülnek.

Sürgöny-cím: Singhoffertársai, Budapest.

Telefonszám: 59-98.

KÉZIMUNKA

GOBELINEK, himzőanyagok és szövetek gyári árában. — Telefon 109-05.

Alapítva: 1883-ban.

Kérjen nagy képes árjegyzéket.

Bérczi D. Sándor kézimunka nagyiparos Budapest, VI. ker., Dessoefy-utca 5. sz. (saját áruházában)

Intézeti kelengyék részére rendkívüli választék himzett és szövött monogrammok, betűk és számokban. :: ::

Özv. Mittelman Józsefné

Budapest, Hajós-utca 7. sz. II. emeleti

Fűző-termeiben

készülnek oly elsőrendű fűzők, amelyeket eddig csak Párisból és Bécsből lehetett hozatni ::

Mértékszerű megrendelések :: ::

Kényelmes próbatermek :: ::

Eredeti modellek

Kizárólag valódi halcsont

Schlesinger Jakab **ארמיה כשר** vendéglője

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51 (Király-utca sarok).

Elismert kitűnő konyha, elegáns tiszta vendégszobák, szép tágas terem lakodalmak és ünnepélyek alkalmára. A konyha személyes vezetésem alatt. Főnök maga szakács.

כשר SZALÁMI- ÉS FÜSTÖLTHUSÁRU-GYÁR **כשר****SCHMOLKA és KOZMA**

Mindennemű füstölthuskülönlegességek elárúsítása nagyban és kicsinyben

BUDAPEST FŐ-ÜZLET ÉS GYÁR: VII., Kazinczy-utca 44. szám (saját ház). FÖLÉRÁKAT: VI., Andrássy-ut 20. szám. :: TELEFON 89-76

Fogorvosi és fogtechnikai műterem

Budapest, IV., Károly-Körut 26, I. emelet

Fogak

és teljes fog-sorok szájpaddalás nélkül.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindennemű kaucsukfogazatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A gyökerek eltávolítása főlegesen. Tartós porcellán- és aranytömések. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel. 10 évi jótállással. Vidékiek 1 nap alatt kielégítettnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak.

Dr. Edelman József fogorvos és néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt technikai asszisztense MÁRFAI ARTHUR. — (Lift.)**HATÓSÁGILAG VÉGELADÁS! ENGEDÉLYEZETT****KANITZ FERENC és TÁRSA**

BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA II. szám

alatti vászon- és fehérnemű-üzletük feloszlik, hol az áruaktár beszerzési áron, és azon alul is lesz eladva.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRUT 15. SZÁM.

SIREMLÉKEK MINDEN ÁR ÉS KIVITELBEN, ÁT-HELYEZÉSEK EXHUMÁLÁSOKNÁL.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

TELEFON: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Ablak-, lakástisztító-, padlóbeeresztő és poloskairtó-vállalat. ::

Ditrichstein

VII., Kertész-utca 18. sz.

:: Telefon: 14-59. ::

* JEGYESEKNEK FONTOS *

Alkalmi vételt

AJÁNL SZÉP BUTOROK, ÉS FINOM

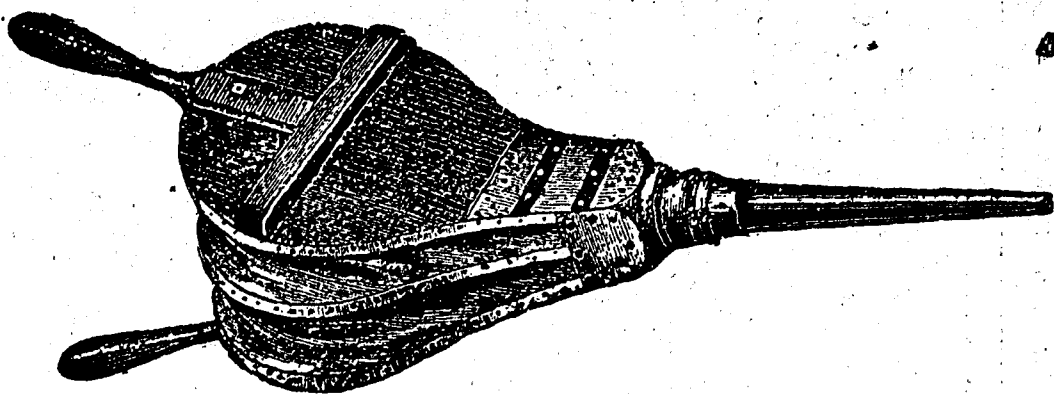
PERZSA SZÖNYEGEK,**CSILLÁROK-BAN**

a legnagyobb alkalmi lakásberendezési áruház

VI., LÁZÁR-UTCA 3.

:: (BAZILIKA KÖZELÉBEN.) ::

Vételkényszer nélkül! mindenkinek megtekinteni a árlat.

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előírt

tüdőfuvók

a legerősebb s megfelelő kivitelben állandóan raktáron.

Erős bőrből:	20 cm.	27 cm.	35 cm. széles
	11.50	20.—	30.— korona.

Teljesen fémből: 32 korona.

Ugyszintén nélkülözhetetlenek a „THERMOS“ palackok, melyek a beleöntött forró vizet hosszú ideig forrón tartják.

Geitner és Rausch, Budapest, VI., Andrássy-út 8.

Árlap kívánatra készséggel küldetik.

A tüdőbetegek a **Dr. Wettenstein Sanatórium-Részvénytársaság** Margitligeti tüdőbeteg-szanatóriumában Pomáz mellett (Pestmegye) és tüdőbetegrendelő intézetében

Budapest, VI., Bulyovszky-utca 5. sz.

a Wettenstein József dr. által feltalált gyógyzóban nyerne kezelést. A sanatóriumban zsidó rituális étkezést megkívánó betegek **ישׂר** ételmezést nyerne. Felvilágosítással s prospektussal készséggel szolgál a Dr. Wettenstein Sanatórium-Részvénytársaság igazgatósága, Budapest, VI., Bulyovszky-utca 5. (Déli-bab-u. sarok.) Igazgató-főorvos: **Wettenstein József dr.**

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, V., Deák Ferenc-tér 1 (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű szőnyegek, függönyök, ágy-, asztalterítők, takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívá-
Telefon 11-21 natra ingyen és bérmentve. Telefon 11-21

AJÁNLJUK

POLGÁR SÁNDOR

orvosi műszer- és kötszer-gyárost.

TELEPE: BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 50.

Összes betegápolási tárgyak, kötszerek, m. kir. szab. POLGÁR-féle sérvkötők, gummiárúk és valódi francia különleges-ségek stb. beszerzésére. :: :: :: ::

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve, csak a tárgy megnevezésével.

Ezen hirdetés mellékelése esetén 10% engedmény.

Salgótarjáni, Petrozsényi,

Annayölgyi, Szászvári, Ostrai, Karwini

porosz-köszén, kovács-szén, légszeszgyári

és bánya-pirszenet

ipari és háztartási célokra minden állomásra szállit:

Salamon Jakab és Tá.

:: Budapest, V., Erzsébet-tér 5. ::

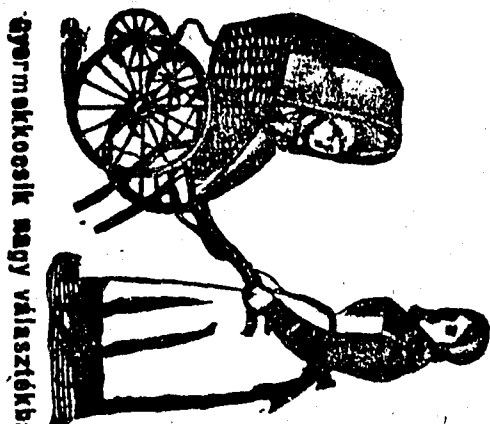
PONGYOLÁK

legszebb kivitelben csak frt **3.75.**

Rusznayák Dávid

Budapest, VII. ker., Király-utca 21.

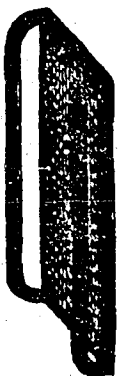
Legújabb divatlap ingyen. :: Telefon: 102-99.

Összesen ható vasúgyi kire-
ked 3 matrozszal 10 frt.

Sodronygyépek méret sze-
rit 5 frttól foljabb.

GICHNER JÁNOS

ágyemlék, rész- és vasbutor-égyáros

szőnyeg, függöny, pokrócz,

terítő stb. nagy választékban.

BUDAPEST,

Erzsébet-körút 20.

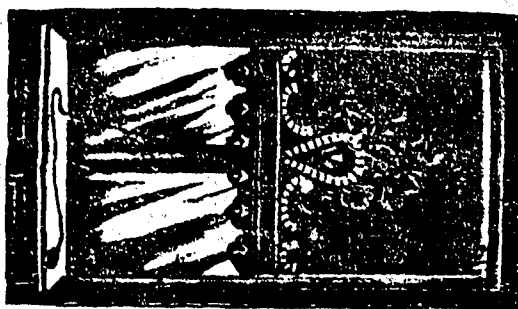
Fióküzlet:

Rákóczi-(Kerepesi)-út 38.

Gyár: Kertész-utca 7. és 9.

Aranyezéket barkinek in-
gyen és bérmentve köldök.

Meg nem felelt árut kicserélem vagy a pénzt visszadom.

Roletták darabja
2 frttól foljabb.

Reflexiók és korképek a zsidó történetből.

Blau Lajos dr. szemináriumi tanár sorozatos előadásainak bevezetése.

Érzem a feladat nehézségét, mely előtt állok, midőn arra vállalkozom, hogy önök előtt néhány röpke órában a zsidók multjáról képet fessek. Három és félezer év változatos eseményei, küzdelmei és harcai, vereségei és győzelmei, diadalai és katasztrófái alkotják a zsidók történetét. Színhelye az első évezredben az a szép kis ország a Földközi tenger partján, amely nem nagyobb, mint a fél Svájc, azután a világ mindnégy tája, Kelet és Nyugat, Észak és Dél, az egész ó- és újvilág, mert a zsidó minden éghajlathoz simulni képes. Indiában és Kinában még az ókorból eredő zsidótelepek élnek és a jelenkorban az alig meghódított forró Kongóban máris zsidóval találkozunk. A zsidó történetnek színhelye a földkereksége, kora az egész történelmi kor és ugyanezért kis világtörténet dióhéjban.

Nem volt a kerek ég alatt kultúra, melyben a zsidóknak nem lett volna részük. Ezek közül csupán az assyrbabyloniai, a görög-római és az ujkori európai világkultúrákat említem. A zsidók változatos multjának belső megértése és igaz méltatása csakis a világtörténet fénye mellett lehető. A kölcsönhatás állandó, csupán a hatások aránya változó. Volt idő, melyben a világ kerekét egyszerű zsidók forgatták, kik tiszta erkölceiken és igaz lelkesedésükön kívül egyébbel nem rendelkeztek. E maroknyi nép katonák és fegyverek nélkül szállt sikra az egész pogányvilág ellen és világfelfogása az ókori népek között akkora hódításokat tett, hogy az egész görög-római kulturvilág a zsidó vallásra való áttérés küszöbén állott. Klasszikus tanu Tacitus, a legnagyobb római történetíró, ki arról panaszkodik, hogy a legyőzöttek a győzőknek törvényeket diktálnak. A zsidók tengereket jártak be, hogy tanaikat terjeszszék. A művelt hellének csodálkozva nézték a zsidó apostolt (apostol volt jóval az apostolok előtt) ki lelkesen szónokol a fórumon és nem pályázik sem hivatalra, sem hatalomra, nem kíván sem szavazatot, sem jutalmat, csupán igaz hitet és tiszta erkölcsöt. A lángoló lelkesedés és mély meggyőződés hatott. A zsidók azonban csak vetettek, aratni mások arattak. A világtörténetnek időszámításunkat közvetlenül megelőző és követő százada, a nagy vallásforduló hatásaiban páratlanul álló korszaka teljességében csak a zsidó néplélek, tehát a zsidó történet megfelelő korának tanulmányozása alapján érthető meg. Le kell annak szólni a zsidók tanházába, a béth-hamidrasba, ki e jelenségek mélyébe kíván hatolni. Ugyanez áll ama világfelforgató változásról, amely a VII. században az arab világban beállott és amelynek következtében az emberiség fele ma már a zsidóság két leányvallását követi. Ime, két jelentős korszak, melyben a zsidó hatás alapvető és illusztrálja azon állítást, hogy nemcsak a világtörténet derít fényt a zsidó történetre, hanem megfordítva a zsidó történet is a világtörténetre. Nemcsak a bibliai kor, az ugynevezett „Izrael története”, hanem az egész zsidó történet a világtörténet alkotó eleme. Csupán e szempontból említem e két tényt és éppen azért, mert mindkettő közismeretes és kétség tárgya nem lehet és soha nem is volt. Általánosan tudva van és magam is azt vallom, hogy a zsidó nép legjelentősebb világtörténelmi hatása a vallás terén van, két világvallás szülőanyja, mert a vallás nemcsak hit, hanem erkölcs is. De sem a zsidó nép e hatását, sem a zsidó vallás ismertetését jelen előadásaim keretébe fel nem veszem, ez utóbbit már azért sem, mert egyik tisztelt fölolvadó társam látja el. A vallás elsőrendű hatóerő, minden népnél tekintet nélkül a vallás jellegére, ez áll a mult-ról és jelenről egyaránt, de a történet csupán a vallás

hatásait kutatja. Az érintendő eseményeket egyáltalában nem nézem vallásos szemüvegen át, hanem a modern történettudomány álláspontjából, nem vezéreltetem magam sem szeretettől, sem gyűlölettől, — az utóbbi a zsidó történet tárgyalásánál nem ritkán a főirányító — hanem tisztán az objektív történeti igazságtól. Minden népnek állását és helyét a népek között az határozza meg, hogy mennyivel járult hozzá az emberiség közös szellemi és erkölcsi kincséhez. Ezt kívánom én is kutatni és nagy vonásokban bemutatni.

*

A zsidó nép 1500 évvel időszámításunk előtt lépett a történet színhelyére és azóta nem tűnt le. De a szintér változott, még pedig annyira, hogy hasonlót a világtörténet nem ismer. Története elején Izrael hazája a Földközi tenger medencéjének kis országa, a tejfel-mézzel folyó Kanaán, 900 év multán a nép zöme fogságba hurcolás útján Babyloniába kerül. Az ezután következő fél-évezred alatt a zsidó nép elszéled a Kelet országaiban, végül egész Európában. Kor és lakóhely szerint tájékozódás céljából a zsidó történetet három nagy korszakra osztjuk fel: az első korszak a nép kezdetétől a babyloni fogságig, 1500-tól 586-ig terjed, a második korszak innen a II. templom elpusztulásáig 586-tól 70-ig, a harmadik 70-től az új korig, amely a zsidókra csak 1848-ban köszöntött be. Az első korszak 900 évet ölel fel, melyekben az izraelita nép a honfoglalástól kezdve a végső katasztrófaig, mint minden más nép, a hazai rögön élt, melyet a körülakó ellenséges népek betörései ellen mindenha hőiesen megvédett, míg az északi kolosszus agyonnyomta. Ez a korszak tisztán politikai jellegű. A második korszak, amely 500 évet ölel fel, szintén az ősi földön telik el. A fogságból visszatérő zsidó nép másodszor alapítja meg hazáját: a földből kitépott törzs újra meggyökeresedik, mire a népek történetében példát hiába keresünk. A zsidók újból állami életet élnek, először perzsa, másodszor syr-egyptomi és végül római fennhatóság alatt, de az állam jellege megváltozik, központja az újból felépített jeruzsálemi szentély és a hozzácsatlakozó vallásos élet. Az állam feje nem király többé, hanem a főpap, ki köré az előkelő papi és világi családok csoportosulnak. A makkabeusok is főpapokból emelkedtek a királyi trónra. Ez a korszak valláspolitikai jellegű. A harcok, melyeket a zsidó nép az országát lenyűgöző római világhatalom ellen folytatott, első sorban vallási sérelmekből eredtek, melyeket a politikai elnyomással ellentétben a zsidó nép elviselni képes nem volt. Tisztán eszményi javakért támadt fel a világverő Róma ellen, nem mérlegelve világi észszel az erőviszonyokat. A rómaiak, kik egyébként az általuk meghódított népek vallási viszonyaival nem törődtek, főcéljuk a tartományok kizsárolása lévén, a zsidóknál kivételt tettek, mert azon igazolt nézetten voltak, hogy a zsidó nép ereje vallásában van. Ugyanezért Titusz Jeruzsálem megostromlásakor a templomot leromboltatta és a nép javát cirkuszi játékokban vadállatok elé dobatta, vagy rabszolgáknak adatta el, más részét az országból kiszorította. A már évszázadok előtt megindult és azóta soha meg nem szakadt kivándorlás az anyaországból ily módon roppant mérveket öltött és a zsidóság nem tekintette többé ősi földjét kizárólagos hazájának. A diaspora, a szétszórtság lép a zsidó történet előterébe és a zsidók története a harmadik nagy korszakban, amely immár ezernyolcszáz esztendőt ölel fel, tisztán vallásos jelleget ölt.

Egy-egy nagy katasztrófa a zsidó történet nagy korszakainak, valamint ezeken belül kisebb korszakainak határköve. Egy-egy sarkító, gondolták a világ urai, de a lesújtott nép mindannyiszor talpra áll és tovább küzd igazaiért és eszményeiért. Az eszmény az a só, mely a nemzettestet a rothadástól megóvjá. Midőn a görög nép, az ókor nagy tehetségű és világhatású faja, a természeti élet homályából a tör-

téneti élet világosságába lép, a zsidó törzsek fölött már ezer év viharzott el és két, népeket gyökerestől kitépő világhódító csapott le rá. De Athén és Spárta, a két klasszikus állam, csakhamar alámerül, holott a zsidó nép elnyomójával még évszázadokkal később két ízben is birokra kel és Hadrián császár alatt 135-ben felkelésével a római világbirodalmat megrendíti. Palesztina az ókori világ országutja és a Kelet két nagyhatalmának, az északinak és délinek ütköző országa volt. Az assyrek, babyloniaiak, perzsák, az előázsiai nagyhatalom váltakozó birtokosai, az egyiptomiakkal való csatáikat akárhányszor a zsidók hátán vívták meg. Politikailag ilyen szerencsétlen fekvés mellett államot 900 évig fenntartani, miután megsemmisítették, újból 500 évre felépíteni, közben a makkabeusok alatt 100 évre teljesen függetlenné tenni és felvirágoztatni, hatalmas néperőre vall. Ugyanaz a néperő nyilvánul a zsidó nép ama szétszórt töredékeinél, melyek az egyiptomi fárások, majd a perzsa nagykirályok szolgálatában mint határőrség védik az idegen nagybirodalom nubiai határát a vad barbárok betörései ellen. A Ptolomaeusok egyiptomi hellén birodalmának belsejében szintén látunk zsidó hadsereget, több zsidó hadvezért, kik uraik mellett a végső lehelletig kitartanak: az utolsók, kikkel a hódító Róma az egyiptomi csatatéren találkozott, zsidók voltak, az egyiptomi zsidó áldozószentély, az Oniás-templom kerületének lakói. Ez a néperő a harmadik nagy korszakban sem tört meg, nincs a kulturvilágnak országa, melynek csataterein zsidó vér nem folyt, de mégis a bátorság legfényesebb tanujeleit a zsidók akkor adták, midőn egy sötét világgal szembeszállottak, élükkel és vérükkel pecsételvén meg hitüket. (Folytatjuk.)

Kivándorlók Argentiniában.

A német zsidók segítő egyesületének brémai bizottsága, amelyet a magyar származású *Rosenak* Lipót dr. vezet, most számolt be 1908. évi tevékenységéről. Érdekes az évi jelentés anyaga is; de még inkább figyelemre méltó az az utórajz, amelyet a Hilfsverein segítségével Buenos-Ayresbe tett tanulmányutjáról *Bloch* Sámuel a bizottság új titkára, közöl a függelékben. Ismertetjük mindakettőt.

A jelentés.

Brémán keresztül az 1908-iki „csöndes” évben 9345 zsidó vándorolt ki Amerikába. 8301 New-York—Baltimoreba, 661 Argentiniába, 46 Braziliába, 337 Galverstonba. A kivándorlási ügynökök Oroszországban sok bajt csináltak. A földönfutóktól elszedték a pénzt, hajójegyutalványokat adtak nekik, de a hajójegy árát nem fizették ki helyettük, úgy hogy a kivándorlóknak Brémába érkezve sem amerikai hajójegyük, sem visszautazásra való pénzük nem volt.

A kivándorlók közt sok oly asszony akad, aki korábban utrakelt férje után utazott, anélkül, hogy tudta volna, hol, merre találja az urát. Az ilyen szerencsétleneket különös gonddal támogatták, ellátták utmutatással és ajánló levelekkel, hogy az egyesület amerikai barátjainak segítségével férjükre, hozzátartozóikra találhassanak. Néhány száz lerongyolódott kivándorlót teljesen kiruháztak. Anyagi támogatást, illetve pénzbelt 1101-nek adtak.

Nevezetes jelenség volt, hogy az Amerikából való visszavándorlás nagy arányokat öltött. A visszavándorlók egy része a brémai bizottsághoz fordult, hogy az orosz, vagy az osztrák-magyar határszélre segítse őket eljutni. A visszavándorlók közt vagyonosabbak is voltak. Egyik-másik igen érdekes dolgokat beszélt az amerikai zsidók

munka- és életviszonyairól, valamint általában az amerikai életről.

Az egyik ezeket mondta: Most hazautazom a feleségemhez és gyerekeimhez. Nem megyek üres kézzel. Van nálam vagy 1300 rubel. De ne higgye, hogy ez megkeresett pénz. Nem, csak a számtól elvont falatok ára. Amit lehetett, megvontam magamtól az alatt a négy és fél év alatt, amit nehezebb munkában töltöttem, mint aminőt a rab végez a fegyházban. Naponta 16 órán át végeztem tűző-munkát. Még vasárnap sem pihenhettem. Bármily nehezemre esett, a szombatot dologgal kellett megszegnem. Egész nap tettem-vettem, de tisztességes ebédet nem szenteltem magamnak. Kenyér és hering, vaj és sajt volt az étkezésem anyaga. Hiszen mindig azon járt az eszem, hogy feleségemről, gyermekeimről gondoskodnom kell. Hogy miért nem hozattam magam után családomat? Nem tudtam, nem akartam azt tenni. Azt akartam, hogy gyermekeim vallásos zsidók maradjanak, pedig Amerikában ilyeneknek nem nevelhettem volna őket. Arra a kérdésre, hogy tanultam-e valamit Amerikában, az a feleletem, hogy nem. Annyi érkezésem sem volt, hogy esti tanfolyamra járhattam volna. Amikor este későn, munka után, hazamentem, mindig annyira ki voltam merülve, hogy mihelyt egy kevés vajaskenyeret és egy pohár teát megittam, ott ülőhelyemben el szoktam aludni. Négy és fél évi amerikai tartózkodásom ideje alatt alig kétszer voltam színházban, alig ittam meg 10 pohár sört. Ez nem csak az én életem sorsa volt, hanem minden zsidó munkásé Amerikában...

Sok baj volt a szembeteg (trachomás) kivándorlókkal. Aki ily bajjal érkezett, azt visszautasították az amerikai partokból. Így családokat szakgattak szét. Az egészségeseket beeresztették, a betegeket visszaküldték Európába. A brémai bizottság tehát ápoltatta, gyógyította a szembetgeket és a kigyógyultakat családjukhoz juttatta. 104 esetben segítettek így. A bizottság brémai szállója, amelyben 294 ember számára van hely, időnként zsufolásig megtelt. A kivándorlók élelmezése is itt történik.

A Jewish Territorial Organisation (J. T. O.) 106 kivándorlót küldött a brémai bizottsághoz, akiket Galverstonba segítettek. Brémán keresztül 1908-ban csak az Argentiniába vándorlók száma növekedett; az Angliába vándorlóké azonban erősen megapadt. Mindössze 500-an mentek a szigetországba. A bizottság 1908. évi szükséglete 120,000 márka volt. Ebből 76,000 márka kellett hajójegyekre.

*

Bloch Sámuelnek tanulmányaiból a következőket emeljük ki:

Uton.

A kivándorló zsidók közt alig akad olyan, aki választott új hazájának viszonyait ismerné. Többnyire vakon mennek neki az újvilágnak és mihamar csalódnak, mert sem foglalkozást, sem kenyeret nem találnak. Ennek következtése a nagy visszavándorlás. Északamerika már nem tud annyi zsidót befogadni, mint eddig. Sok kivándorló zsidó kérdezősködik Argentína felől, hogy mint munkás, kézműves vagy iparos mint tudna ott érvényesülni. A zsidó földműves és állattenyésztő, aki Argentiniába megy, az J. C. A.-nál mindig talál megfelelő tanácsot és védelmet, mert ez a társulat céltudatosan és rendszeresen működik Argentiniában.

A tanulmányozó oly hajón utazott Argentína felé, amelyen vagy 250 fedélközi utas — oroszok, magyarok,

lengyelek, bolgárok és köztük vagy 80 zsidó vallásu volt. A spanyol kikötőkben még 250 kivándorló szállt fel. A zsidó kivándorlók egy része Argentiniába készült földmivelőnek. Mindenféle mesterember is volt köztük; kereskedő, fuvaros, napszámos szintén akadt. Az utasok fele része Argentiniába lakó hozzátartozói címével is föl volt szerelve. A többi csak úgy találomra utazott: mindenre készen. Voltak iparosok, akik tanult mesterségüket szegre kívánván akasztani, földmivelőkké akartak lenni és a zsidó kolóniákra igyekeztek. Lebeszéltem őket a tervükről. Hiába. Nem tágitottak; — később a kolóniákról visszaverődve, mesterségük mellett találtam őket Buenos-Ayresben.

A hajón az utasokat nemzetiségek szerint csoportosították. A családok külön helyiségeket kaptak. A nőtlen férfiakat és a férjetlen nőket elválasztották egymástól. De a családok helyiségeiben a felnőtt fiúk és leányok is együtt vannak, ami hiba. A fedélközi helyek szűkek, alacsonyok, kevés a levegőjük. Ha az idő rossz, az utasok nappal is e helyiségekben tartózkodnak, a levegőjük megromlik, éjjel meg egyáltalán kiállhatatlan, különösen ha a tengeri betegség százait és százait is hozzászámítjuk. Az első- és másodosztályu kajütök közt, bár az árdifferencia nem nagy (210—187), egészen más a világ és az utasok élelmezése is sokkal jobb. Brémától Newyorkig 10 napig tart az ut, Buenos-Ayresig 30 napig.

Mikor a fedélközi utas beszáll, kap egy takarót, továbbá bádagevőeszközt, melyeket kiszálláskor magával is vihet. Az ételt a fedélzeten szolgáltatják ki, nem ebédlőben tálalják föl. Ennek a kezelők látják hasznát. Sokan ugyanis inkább lemondanak az ételről, csak hogy ne kelljen a kiosztásnál tolonganiok. Az utasok egymás iránt türelmetlenek.

A fedélközi utasok az első napon nem igen törődnek az étellel. Miután ágyaikat rendbe hozták, utipodgyászuk iránt érdeklődnek, melyek közül a nagyobbakat nem adják velük a fedélközre. Mindenik látni akarja a maga podgyászát, csakugyan vele van-e. Az utasok egymás iránt szörnyen bizalmatlanok, nagy vesződséggel lehet csak őket megnyugtani, hogy minden rendben van, hiányosság nem lesz. A zsidó utasok rituális kosztot kapnak, de egy üstben főznek valamennyi zsidó utas számára: levest, hust, burgonyát, főzeléket. A reggeli cukros tea, kenyér és valami zsiradék. Az ebédet déli 12 órakor adják ki. Levesből, husból, burgonyából és kenyérből áll, hetenként többször befőtt gyümölcsöt is adnak. A vacsorát 5—¹/₂6-kor szolgáltatják ki. Nagyjából olyan, mint a reggeli, néha leves és hus, máskor hering és burgonya vagy kolbász. Kenyért annyit adnak, amennyi csak kell.

Az első 14 napon az étel miatt nem volt panasz. Később elégedetlenkedtek, mert semmi változatosság nincs benne. Az utasok különben is meguntak mindent: ételt, utat, környezetüket. Némelyik olvasni szeretett volna, de könyv nem volt. A hajó alsóbb rendű személynéje is kellemetlenkedett s a hajótisztek alig tudtak rendet tartani. A zsidókat csufolták is, sőt egyet megverték. A kapitány erélyes közbelépése után minden jobbra fordult.

Sok vita volt a meleg víz miatt. A szláv és a keleti zsidó sokszor és sok teát iszik, de a hajón napjában csak háromszor osztanak meleg vizet, amit a szlávok és a zsidók keveselnek. Az ivóvíz miatt is perpatvarkodnak, mert az utas pazarul bánik vele.

Mindezen és még más, föl nem sorolt hiányok kiküszöbölésére a tanulmány alkalmas javaslatokat tesz.

Buenos-Ayresben.

Miután a hajó Buenos-Ayresben kikötött, az utasok egy részét pártfogásba vette a várakozó hozzátartozók serege. A többi fedélközi utast a bevándorlók szállójába vitték. Azokat, akik vidéki rokonaik címét magukkal vitték, a szállóból, a kormány költségén hozzátartozóikhoz utaztatták. A többi, akinek senkije sem volt, nyolc napig ingyen maradhatott a szállóban, ahol lakást és élelmet kapott. Mindenki munka után nézett. Ilyet vagy közvetlenül vagy munkaközvetítés révén kapott. Ha vidéken kapott munkát, a rendeltetés helyére kormányköltségén szállították.

A bevándorlók szállója nagy, kerek, háromemeletes, fából készült épület. Nőket és férfiakat külön osztályba csoportosítva, helyeznek el benne. A helyiségek csak éjszakai alvásra valók. Napközben csak udvarán lehet tartózkodni. Az udvaron nagy éttermek vannak. A szállót kórházzal is felszerelték, ahol a bevándorlók díjtalan orvosi segílyt kapnak. A munkaközvetítő szintén a szállóban van. Eljárása nehézkes, a bevándorlókat legtöbbször magukra hagyja. Csak az erélyes föllépés használ és a szakszerű elhelyezésről csak ily esetben lehet szó. Az orosz és zsidó bevándorlók a közvetítővel a legkevésbé vannak megelégedve. Ezek bizalmatlanok is. Sokat próbáltak s azt hiszik, sehol sem törődnek az ügyeikkel. De a közvetítő is hibás. Kitűnik ez a következőkből:

Számos estancieros (földbirtokos), akinek főképpen aratás idején munkásra van szüksége, ilyeneket a bevándorló munkaközvetítőktől kér és akárhányszor a fizetendő bért is bejelenti. A közvetítő elküldi a birtokoshoz a kívánt számú munkást a bevándorlók közül. De a birtokos sokszor kétszer, sőt háromszor annyi munkást kér, mint amennyire szüksége van. Csak azért, hogy mihelyt több munkás jelentkezik, bérüket leszoríthassa. A gazda így jut olcsó munkaerőhöz. A munkás kénytelen kis bérrel beérni — s még így is örülnie kell, hogy keresethez jut. A közvetítő továbbá sokszor oly embereket is gazdasági munkára küld, akik ilyenhez nem értenek. Így akar tőlük szabadulni; de bajba taszítja őket, mert a földmivesmunkához nem értenek és csak nagy bajjal-kinnal tudnak megint a városba visszavergődni.

(Folyt. köv.)

12

ECHOD.

— Fantasztikus regény —

Irta: Ujvári Péter.

Abner sokat hallott a Királykö fölfedezett csudáiról. Régen szerette volna tudni, mi igaz azokból és régen azon törte az esztét, hogyan lophatná be magát észrevétlenül Cádok birodalmába. Szenvedélyes izgalommal ingerelte ez a vágy, mert érezte, hogy Cádokkal csak úgy küzdhet meg sikeresen, ha ismeri a fegyvereit és az eszközeit. Nagyon dobant a szíve, mikor Cádok vendégül magához hívta. Szinte megszállt az örömtől. De óvakodott tőle, hogy érzéseit elárulja. Igyekezett uralkodni magán és hidegen csak annyit válaszolt:

— Ám legyen. Megyek.

Abner maga mellé vette Tamást és megindultak a kösziklák között. Csöndesen és szótlanul tették meg az utat a Királyköig. Az ut töredelme nem látszott meg a két agg emberen, mikor oda értek.

— A vendégem vagy, Abner, de nem a sátoromba vezetlek — szólta Cádok.

Abner a fejével bólintott, hogy neki így is jó.

— A kiásott romok közé megyünk — folytatta Cádok. — Ott vannak egy nagy teremben a gépek. Ha úgy tetszik, kövess, de kíséret nélkül.

Tamásnak tetszett a dolog. Ő nem kíváncszott a romok közé. A szive a napsütéses ég alatt marasztotta. Mert ő nem a multat kereste, hanem a jövőt, egy lány képében, aki megbüvölte. A két aggastyán leereszkedett a romok közé, mult idők csudálatos világába, ahol beszélő képeken megelevenednek a multak és mindazok, akik benne éltek.

Nagy csönd volt a mélységben. Tágas téréseken fényes paloták omladékai heverték. Elmult káprázatok, el nem multható valóságok.

A romváros szélén egy oszlopbejáratu templomszerű épületbe vezette Cádok a vendégét. A falakról arany csillogott feléjük. A levegőben halk zümmögés reszketett, mint valami kísérteties muzsika.

— Helyben vagyunk — szólta Cádok. — Ha akarod, feltárom előtted a multat. Akarod?

— Akarom — felelt Abner erős hangon.

— És gondolod, hogy megérted?

— Megértem.

— Tévedsz, Abner. Ha nem él benned az a világ és ha te nem élsz ő benne, nem értheted meg.

— Akkor minek hívtál ide?

— Hogy beléje varázsoljalak. Nem nagy fáradságomba kerül. Nézd, ettől [a portól mély álomba merülünk, olyan érzésünk lesz tőle, mintha visszafelé élnénk. Ebben az álomban minden perc egy évszázadot számít. Előbb megigazítom a gépet, aztán álomba altatom magam. Annyi szemernyit veszek, ahány századdal visszafelé kíváncszom. Ha nem félsz, te is így cselekedj. Nem félsz?

— Nem.

— Hány századdal menjünk visszafelé.

— Tizenötszázal.

— Jól van. A gépek rendben vannak.

Cádok elhelyezkedett egy kőpadon, a porból tizenöt szemernyit a nyelvére tett és elaludt.

Abner föléje hajolt és leste a lélegzetvételét. Cádok mélyen, mozdulatlanul aludt. Gonosz mosolygás torzította el sápadt arcát. Most megfojthatná és akkor vége volna a harcnak. A szörnyű gondolattól összerázkódott. Csak egy másodpercig bujtogatta a kísértés. Aztán elfordult, lefeküdt egy másik kőpadra, a nyelvére eresztett tizenöt szemet a büvös porból és elaludt.

Csudálatos érzések creszkedtek a szívére. Valami nagy megenyhültség, valami nagy könnyűség. Mintha szellemszárnyak vitték volna a levegőben. Szédítő mélységek fölött vitte a láthatatlan erő. A viharos gyorsaságban másodpercenként változott az idő képe és másodpercenként változott a lelke, az értelme és az érzése. Egyszerre aztán olyan érzése volt, mintha orsóra sodorná valaki és az orsót hatalmas ostor-esapással pörgetné valaki. Az orsó bugott és kápráztató sebességgel fogott maga körül. Aztán hirtelen megállt.

Tizenöt század szaladt le álmodva fonálon az álom-orsón. Abner idegen világban volt. A huszonegyedik század Magyarországaiban. Beregmegyében valahol.

XVI.

Abner, mint a halott, úgy feküdt a kőpadon. Zsibbadt teste belül csupa forróság volt. Az agya fájt és lüktetett a szörnyű gyorsasággal szaporodó agysejtek nyomása alatt. Sokszor olyan érzése volt, hogy megfulad, ha el nem ordítja magát. Azt hitte, hogy felkapta valami vad forgatag és viszi mélységek fölött, fenyegető örvények szélén. Az idők örvénye fölött lebegett. Emberképzeletnek megfoghatatlan gyorsasággal peregtek le előtte a századok. Egy-egy század olyan volt, mint egy nagy szürke folt, amelyen a napok, az órák apró fekete pontokként reszkettek. Később azután meglassudott az időmotolla és csöndesebben eregette az időt és eseményeit. Abner csak ekkor szédült meg igazán. Idegen képek rajzoltak előtte, kibontakoztak a semmiből, nőttek, kialakultak, ragyogtak, sötétekéltek és megduzzadtak a kiáltó, nyüzsgő, szépségtől teljes, rutságtól fekélyes eseményektől. És ő alig értett belőlük valamit. Látott korokat és embereket, akiket nem értett. Látott harcokat és kibéküléseket, amiknek az okát nem tudta. Látott bukásokat és emelkedéseket és hallott jajkiáltásokat, elfuló nyöszörgéseket, nászmuzsikát, gyászindulókat, részeg kurjantásokat, forradalmi dalt, kenetes papbeszédet, csattogó lázításokat.

Tizenöt századnak az élete szaladt el mellette szörnyítő gyorsasággal és az agya kénytelen volt tizenöt perc alatt magába szivni a kaleidoszkop örjítő képsorozatot.

A tizenötödik percben tompább, enyhébb lett a gyötrelmes feszültség megkínzott agyában. A vére is megcsöndesedett és a szive nyugodtabban kezdett verni. Az időfüggöny tempósabban gördült le előtte. A képek vonalai tisztábban és élesebben bontakoztak ki a ködösen összefolyó szürkeségből, a berregés, a zümmögés artikulált emberhangokra tisztult. Olyan volt, mintha a szeme egyszerre látni tanult volna és a füle hallani.

Idegen emberek buktak föl a hömpölygő idő-óceánból, de mintha neki nem is lettek volna idegenek. Soha életében ilyeneket nem látott, de ő mégis ismerte őket. Egészen bizonyosan tudta, hogy ismeri őket. Ez a tudat egy percnél a milliommód része alatt még élesebb lett. Más lett. A szemlélésből és meditálásból beleszakadt a valóságos életbe. A közömbös harmadikból cselekvő, szereplő, amazokkal együtt élő, együtt harcoló lett.

(Folyt. köv.)

Az iskolák fertőtlenítése és portalanítása

a tüdővész terjedésének meggátolására kötelező miniszteri rendeletek alapján „Fónagy-féle Dustless“-szel történik.

E szert egyedül és kizárólag a
Fónagy-féle Dustless-gyár Erdős József és Társa
Budapest, VI., Szív-utca 26/c. szám alatt

lehet megrendelni.